

BEELDKWALITEITSPAN

SPORTPARK

SPORT
PARK

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	7
	1.1 Visie Sportpark 2.0	8
	1.2 Cultuurhistorie als inspiratie	9
	1.3 Beeldkwaliteitsplan Sportpark	12
	1.4 Kaders en achtergrond	14
	1.5 Leeswijzer	15
	1.6 Uitleg belangrijke termen	17
2	Het ontwerp kader	19
	2.1 Hoofdprincipe: Een gelaagd (stads)landschap	20
	2.2 Kernprincipes Beeldkwaliteitsplan	22
3	Ontwerpprincipes	25
	3.1 Stedenbouw en landschap	27
	3.2 Bouwblok	37
	3.3 Gebouw	43
	3.4 Techniek en installaties	57
	3.5 Onderscheidende gebouwen	61
	Objectcriteria	67
	Bijlage	71

Het huidige Sportpark toont een sterk heteroog beeld.

INLEIDING

Dit hoofdstuk laat zien hoe de voorgeschiedenis heeft geleid tot dit BKP. Het schetst de situatie, het doel en functie van dit BKP en hoe dit te lezen valt. Maar bovenal geeft het inzicht in de uitdaging die partijen in Sportpark gesteld worden: het combineren van cultuurhistorie met de ontwikkeling van een modern natuur-inclusief innovatiedistrict. Dit hoofdstuk schetst beide aspecten en hoe deze op conceptniveau aan elkaar gekoppeld kunnen worden.

1.1 VISIE SPORTPARK

Het Sportpark in Hilversum is al ruim een eeuw een plek voor sport, ontwikkeling en ontmoeting. Het is daarom een bijzonder gebied binnen Hilversum. De oorsprong van Sportpark ligt in een pragmatische behoefte, het herstel van sportvoorzieningen na inbeslagname voor voedselteelt tijdens de Eerste Wereldoorlog, maar groeide uit tot een icoon van sportieve cultuur - mede vormgegeven door stadsarchitect Dudok - dat tot op de dag van vandaag een bron van inspiratie vormt. In de loop der tijd kreeg het park steeds nieuwe functies, gebruikers en architectuur. Deze gelaagde geschiedenis heeft een cultuurhistorisch waardevol, maar ook gefragmenteerd gefragmenteerd landschap opgeleverd, waarin sport, architectuur en maatschappelijke ontwikkelingen samenkomen.

Zo is het gebied al lange tijd nauw verbonden met sport en beweging. Onder meer de monumentale Tribune van Dudok met het hoofdveld, de - inmiddels niet meer aanwezige - drafbaan en de aanwezigheid van onder andere Nike en de Gooise Atletiek Club laten dit zien. Het gebied heeft zich in de laatste decennia vooral doorontwikkeld als kantoorlocatie.

Sportpark gaat nu weer een nieuwe fase in. Met het plan voor Sportpark wordt voortgebouwd op de geschiedenis, en krijgt het gebied een nieuwe impuls als plek waar sporten, leren, wonen en werken samenkomen. De openbare ruimte wordt ingericht om bewegen en ontmoeten te stimuleren, met veel ruimte voor sport en spel in de buitenlucht en een sterk netwerk van langzaamverkeersroutes. Dankzij de combinatie van autoluw ontwerp, nieuwe sportvoorzieningen, scholen, woningen en bedrijven ontstaat een levendige, gezonde en toekomstgerichte buurt in Hilversum.

Samenvattend kent het Sportpark vijf gebiedswaarden die samen het fundament vormen voor de verdere ontwikkeling van het gebied. Deze waarden geven richting aan de plannen en dragen bij aan een gezonde en plezierige leefomgeving: Sportief, Innovatief, Plezier, Groen en Duurzaam.

Doelen van het Sportpark (uit *Stedenbouwkundig Plan*, juli 2023):

Een plek om te kunnen sporten en bewegen.

Het wordt het nieuwe sportieve hart van Hilversum. Een gezonde buurt met korte afstanden, zodat alles te voet bereikbaar is.

Ontwikkelen van een levendige, gemengde buurt.

Met een mix van wonen, werken en bijbehorende voorzieningen is er altijd leven op straat en voelt het veilig.

Het bieden van een landschap voor mens en natuur.

Groen in Sportpark is overal en de hei voelt dichtbij. Het verkoelt, biedt plek aan flora en fauna en houdt de waterhuishouding op orde.

Het realiseren van mobiliteit van de toekomst.

De voetganger is het allerbelangrijkste, maar je fietst ook snel en veilig naar je bestemming. Een flink deel van de buurt wordt autovrij en meer mensen komen met de trein door een aantrekkelijker station.

Sportpark vormt een economische motor.

Met een paar duizend nieuwe werkplekken, goede regionale verbondenheid en voorzieningen ontstaat een aantrekkelijk innovatiedistrict.

Het ontwikkelen van een circulaire en duurzame buurt, met aandacht voor bodem, water en energie.

Er worden zoveel mogelijk hergebruikte materialen of natuurlijk gegroeide materialen toegepast.

1.2 CULTUURHISTORIE ALS FUNDAMENT

De Cultuurhistorische Verkenning (2025) beschrijft de ontwikkeling van Sportpark. Gezondheid, collectiviteit en hoogwaardige architectuur stonden centraal; waarden die in het DNA van Hilversum besloten liggen.

Deze architectonische kwaliteiten vormen een belangrijk uitgangspunt voor het Beeldkwaliteitsplan. Tegelijkertijd wordt dat verleden gelezen in het licht van een veranderend narratief: van gemeentelijk sportpark van Dudok, via het kantorenpark, waarin bereikbaarheid en de auto dominant werden, naar de opkomst van een gezond, duurzaam innovatiedistrict woonwerkwijk van nu.

Dit beeldkwaliteitsplan vertaalt die gelaagde geschiedenis naar architectonische ontwerpprincipes die herkenbaarheid, verblijfskwaliteit en eigentijdse invulling van de tuinstadgedachte met elkaar verbinden. De architectonische vertaling van deze adviezen is te zien op de volgende pagina's.

De Cultuurhistorische Verkenning Sportpark Hilversum (2025) is als aparte bijlage bijgevoegd en te raadplegen op de website van de gemeente.

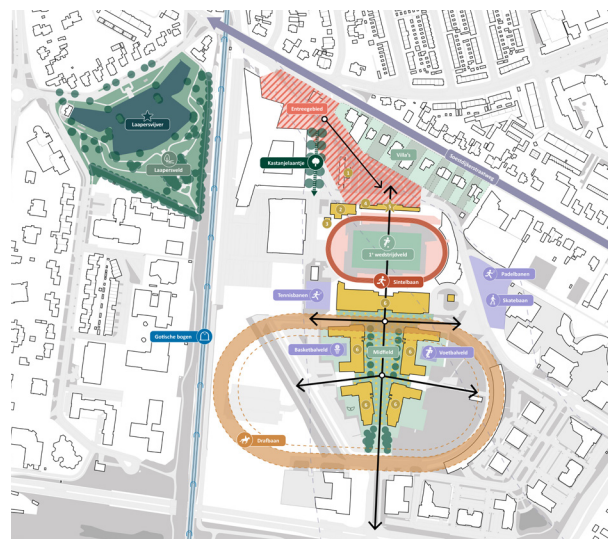
Belangrijkste lessen uit cultuurhistorische verkenning:

- Versterk tuinstad en Sportpark door de principes ook bij nieuwe ontwikkelingen toe te passen
- Monumenten en waardevolle gebouwen blijven goed zichtbaar, nieuwe gebouwen ontleen er ontwerpprincipes aan
- Gebruik harmonieus kleur- en materiaalgebruik passend bij Sportpark en Hilversum
- Garandeer een zorgvuldige invulling van de vijfde gevel (architectonische expressie dak)
- Versterk plinten, entrees en overgangen tussen gebouwen en openbare ruimte

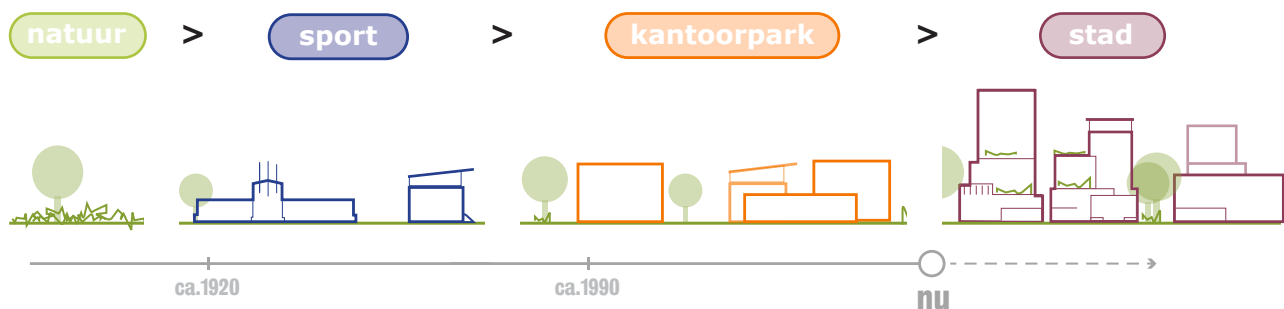
Gebouwen en openbare ruimte met cultuurhistorische waarden:

- tribune van Dudok (1920)
- eerste wedstrijdveld (1920) met sintelbaan (1942)
- directiegebouwtje 'Huisje van Dudok' (1925)
- entreegebied richting Sportpark vanaf Soestdijkerstraatweg
- contouren van de renbaan
- clubgebouw van Gooische Atletiekclub met trafohuisje
- oorlogsmonument (1997)
- kastanjelaantje
- hoofdkantoor Nike

Deze elementen blijven goed zichtbaar en dienen als inspiratiebron voor nieuwe ontwikkeling.

cultuurhistorische-waardenkaart (zie bijlage voor grotere versie)

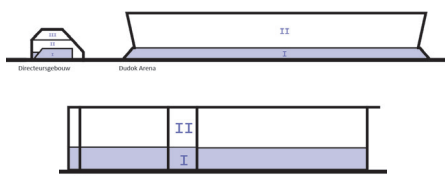

Tijdslijn ontwikkeling Sportpark: eerst natuur, toen sport, vervolgens kantoor en nu stad. Restanten van de verschillende periodes zijn nog goed te herkennen in Sportpark. Er wordt niet alleen maar een nieuwe laag toegevoegd, door dit BKP worden alle lagen verbonden één geheel: eenheid in verscheidenheid.

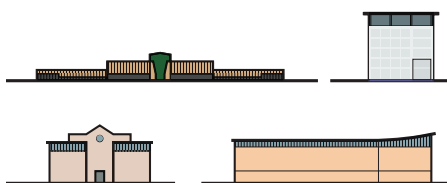

cultuurhistorische invalshoek

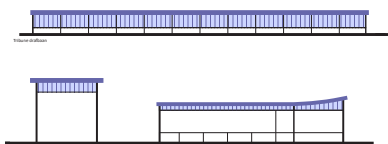
Twee-dimensionale tuinstad, sportpark, park-biotop met monumenten en waardevolle gebouwen

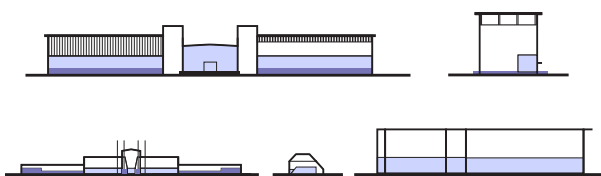
Volg ontwerpprincipes van historische monumenten en recentere waardevolle gebouwen.

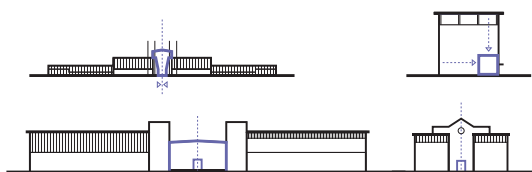
Harmonieus kleur- en materialenpalet monumentale gebouwen, passend bij Sportpark.

Zorgvuldige invulling van de 5e gevel en kroon.

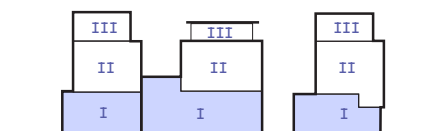
Perspectief stad op ooghoogte bepalend

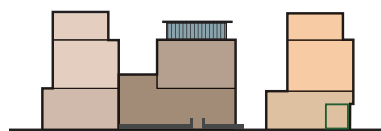
Herkenbare plinten als overgang gebouw <-> openbare ruimte, met zorgvuldige aansluiting bij maaiveld ter plaatste van monumentaal gedeelte. Leesbaarheid vaak door symmetrie.

maatregelen Beeldkwaliteitsplan

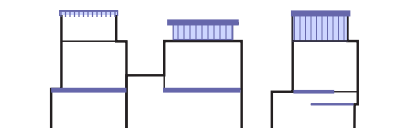
Drie-dimensionaal historisch gelaagd stadslandschap en sportpark, natuurinclusief en klimaatadaptief

Gebouwen in gemengd en gestapeld stedelijk milieu volgens ontwerpprincipes van Sportpark.

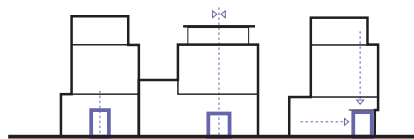
Herkenbaar kleur- en materialenpalet, eenheid in verscheidenheid voor Sportpark.

Zorgvuldige, eigentijdse invulling van de 5e gevels op meerdere niveaus en kroon, met ruimte voor groen, collectief gebruik en energie, met inspiratie uit de historie.

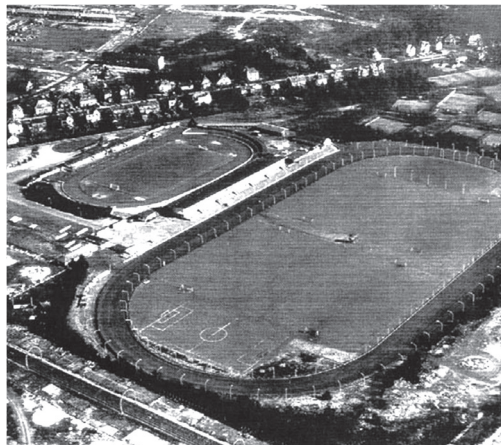

Perspectief stad op ooghoogte bepalend, focus op de 1e leeflaag.

Plinten, entrees en gelaagde gevels als overgangsgebieden publiek-prive; landschap overall als basis, natuurlijke aansluiting bij alle nieuwe en te transformeren gebouwen en openbare collectieve ruimte. Leesbaarheid door compositie. Symmetrie op bepalende locaties sterk herkenbaar.

1.3 BEELDKWALITEITSPLAN SPORTPARK

Dit document is het Beeldkwaliteitsplan (BKP) geldend voor het gebied Sportpark (huidig: Arenapark) in Hilversum. Het is een nadere beelduitwerking van het Stedenbouwkundig Plan (SP) Sportpark, dat in juli 2023 is vastgesteld door de gemeenteraad.

Doel en functie Beeldkwaliteitsplan

Het Beeldkwaliteitsplan beschrijft richtlijnen en toetsingskaders voor de architectonische en ruimtelijke kwaliteit van de bebouwing binnen het plangebied. Het BKP is een belangrijk instrument om te waarborgen dat nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan de ambities van het SP. Het is een instrument dat architectonische uitwerking van een plangebied helpt te ordenen en te begeleiden.

In dit BKP zijn principes en richtlijnen beschreven met als doel de integrale kwaliteit van het Sportpark te waarborgen. Voor gebouwen zijn specifieke richtlijnen en criteria voor de ontwerpers beschreven. Voor de openbare ruimte betreft het hoofdprincipes, welke nader worden uitgewerkt in een ontwerp openbare ruimte. Met deze richtlijnen wordt niet alleen de kwaliteit van individuele ge-

bouwen en straten gewaarborgd, maar wordt vooral ook de eenheid binnen het plan zeker gesteld. De ontwikkeling van het gebied Sportpark zal de komende 15 jaar vorm krijgen. Dit behelst meerdere grote en kleinere partijen, die actief betrokken zijn in het ontwerp en de uitvoering. Het beeldkwaliteitsplan beschrijft daarom niet alleen randvoorwaarden en uitgangspunten, maar biedt tevens robuustheid en dynamiek aan het proces en de organisatievorm om deze kwaliteit tot stand te brengen.

Het BKP zorgt voor afstemming en een gezamenlijke kwaliteitsbasis voor het hele gebied. Tegelijkertijd is het BKP flexibel genoeg opgezet om mee te bewegen met toekomstige ontwikkelingen en nieuwe inzichten.

Supervisie

De ontwikkeling van het gebied Sportpark krijgt vorm in meerdere (bouw)plannen en duurt meerdere jaren. Samenhang en continuïteit zijn daarbij van belang. De gemeente richt hiervoor supervisie in en stelt een supervisor aan, zodat de integrale samenhangende ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit worden geborgd.

Welstand

De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Monumenten (CRK+M; welstandsc commissie) is een onafhankelijk adviesorgaan, dat het gemeentebestuur adviseert over ruimtelijke kwaliteit. Haar taken zijn wettelijk vastgelegd. De formele, wettelijke bevoegdheid tot welstandstoetsing ligt bij de welstandsc commissie. Zij bewaakt en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit en esthetische samenhang in ontwikkelingen en baseert zich daarbij op het door de gemeente opgestelde welstandsbeleid.

Het welstandsbeleid voor Hilversum ligt op dit moment vast in de Herziene Welstandsnota 2022. Na vaststelling vervangt het BKP de welstandsnota specifiek voor het gebied Sportpark.

Het huidige Arenapark (Sportpark) is in de welstandsnota beschreven als kantorenpark (Gebied 7B in hoofdstuk 4). De criteria voor dit gebied zijn toegespitst op een kantorenlocatie en niet bruikbaar voor een gemengde woon en werk locatie. Het BKP Sportpark beschrijft de gewenste beeldkwaliteit voor de gebiedsontwikkeling. Dit BKP vervangt - voor de locatie Sportpark - de uitgangspunten en criteria

als beschreven in de welstandsnota: hoofdstuk 4 Gebied 7B. De algemene welstandscriteria, de objectcriteria en de overige bepalingen zijn overgenomen vanuit de welstandsnota en als bijlage toegevoegd aan dit BKP en blijven daardoor van toepassing. Voor de monumentale gebouwen gelden de bepalingen met betrekking tot erfgoed als beschreven in hoofdstuk 6 van de welstandsnota. Deze bepalingen zijn eveneens als bijlage onderdeel van dit BKP (zie bijlage).

1.5 LEESWIJZER

Het hoofdstuk 'Ontwerp Kader' vormt het toetsingskader voor de architectonische en ruimtelijke kwaliteit van de bebouwing binnen het plangebied. Dit toetsingskader bestaat uit een heldere boomstructuur van (1) het hoofdprincipe, (2) de kernprincipes, (3) de ontwerpprincipes en de daarbijhorende (4) richtlijnen.

Het **hoofdprincipe** vormt de basis voor alle verdere keuzes in het ontwerp. De **kernprincipes** zijn de belangrijkste pijlers om dit hoofdprincipe te ondersteunen. De **ontwerpprincipes** zijn meer gedetailleerde ontwerprichtingen die voortvloeien uit de kernprincipes. Ze geven aan welke keuzemogelijkheden je als ontwerper tot je beschikking hebt. De **richtlijnen** ondersteunen de ontwerpprincipes met concrete ontwerprijtlijnen die je kunt toepassen in het ontwerp. Deze zijn het meest specifiek en toetsbaar.

De volgorde van de ontwerpprincipes is ingedeeld naar schaal: het gehele Sportpark, bouwblokken, gebouwen, technische en functionele ruimtes en beeldbepalende gebouwen.

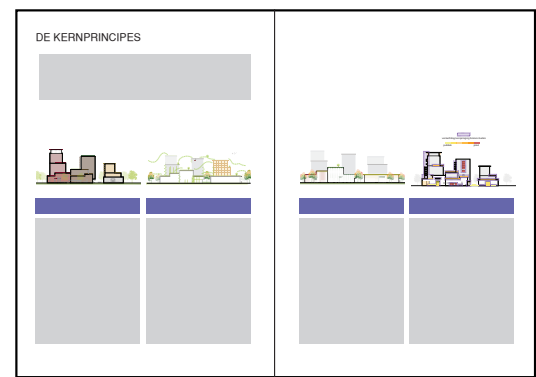
Waarom deze opbouw?

Samenhang creëren: het hoofdprincipe en daarbijhorende kernprincipes zorgen voor de vertaling van de doelen en ambities en vormen een gezamenlijke basis en consistentie voor ontwerp en ontwikkeling.

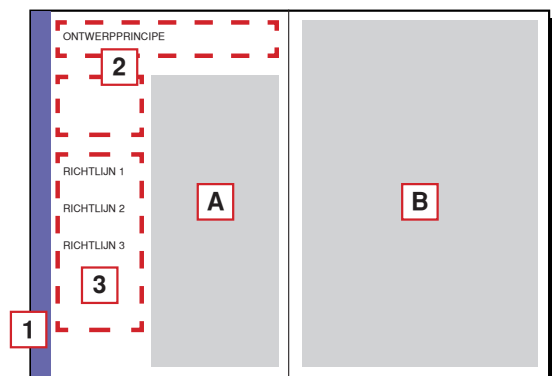
Flexibiliteit behouden: ontwerpprincipes kunnen in de toekomst op veel manieren worden geïnterpreteerd, zodat de visie ook dan blijft aansluiten bij verschillende contexten zonder de kernwaarden los te laten.

Het hoofdprincipe: het overkoepelende architectonische concept van het Sportpark.

De leidende kernprincipes

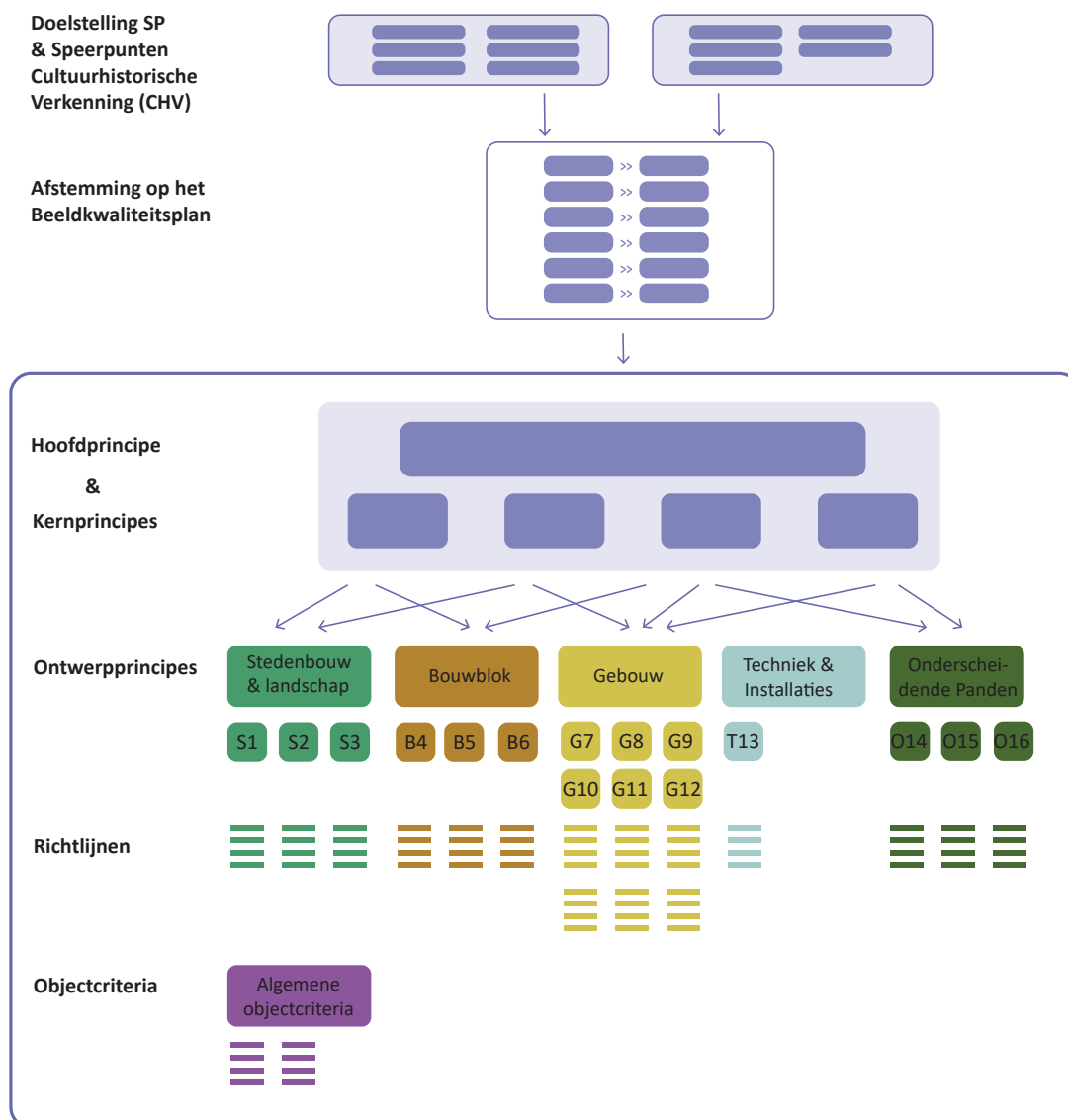

Paragrafen onderdeel van hoofdstuk 3 met ontwerpprincipes en richtlijnen.

- 1: De schaal waar de ontwerpprincipes invloed op hebben
- 2: Het ontwerpprincipe
- 3: De richtlijnen
- A: Ondersteunende diagrammen voor uitleg richtlijn
- B: Ondersteunende referenties bij naastgelegen ontwerpprincipe en richtlijnen

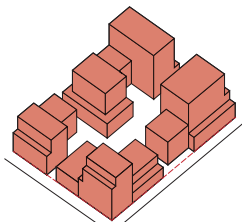

De structuur van hoofdprincipe, kernprincipes, ontwerpprincipes en richtlijnen is in onderstaand schema weergegeven. Vanuit de integrale hoofd- en kernprincipes worden ontwerpprincipes in verschillende categorieën georganiseerd. De kleurcodering voor elk van deze categorieën is herkenbaar in de vervolghoofdstukken.

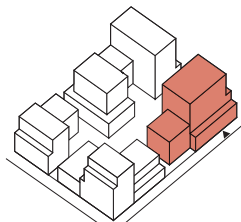
1.6 UITLEG BELANGRIJKE TERMEN

Deze begrippenlijst geeft definities van termen zoals ze binnen dit Beeldkwaliteitsplan worden gehanteerd. Het doel is om eenduidigheid te creëren en interpretatieverschillen te voorkomen bij de toepassing van het plan.

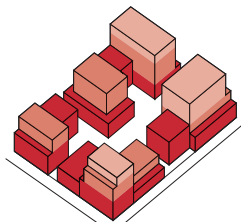
Bouwblok

Een bouwblok is een samenhangende groep gebouwen die samen één ruimtelijke eenheid vormen, vaak omsloten door openbare ruimte (groene overgangsgebieden of straten en pleinen). Tussen de gebouwen kunnen openingen of doorgangen zitten, maar ze vormen als geheel één herkenbaar blok in de stedelijke structuur.

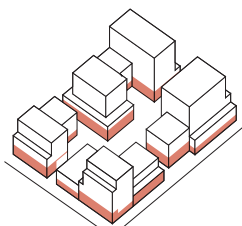
Gebouw

Een gebouw is een zelfstandig onderdeel binnen een bouwblok dat een eigen toegang of ontsluiting heeft. Het is een aparte, herkenbare eenheid waarbinnen functies plaatsvinden. Hierdoor is het als losse bouwmasa te onderscheiden van andere gebouwen in hetzelfde blok.

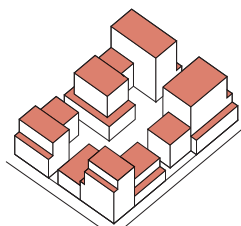
Bouwdelen

Een bouwdeel is een samenhangend bouwdeel dat uit meerdere verdiepingen kan bestaan. Het vormt één herkenbare massa binnen het totale volume van het gebouw. Een landschap van bouwdelen in hetzelfde hoogtesegment vormt een leeflaag.

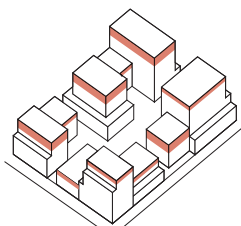
Plint

Een plint is het onderste gedeelte van een gebouw en is onderdeel van de eerste leeflaag. Hij vormt de overgang tussen openbaar (toegankelijk) gebied en gebouw en zorgt voor een hoge mate van interactie tussen binnen en buiten.

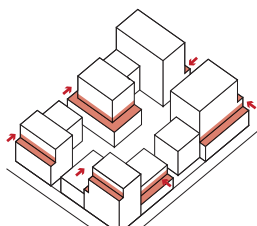
De vijfde gevel

Het dakoppervlak van de verschillende gebouwen en bouwdelen, doet mee in het gelaagd landschap, veelal door bruikbare, natuurinclusieve buitenruimte. Grotere daken zijn bedoeld voor collectief gebruik.

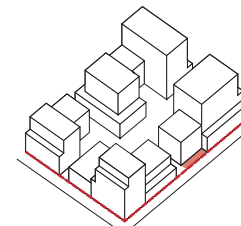
De kroon

Het bovenste deel van een gebouw of bouwdeel. Het is herkenbaar als beëindiging van het volume. Deze kan in een marge van minder dan 1 verdieping tot meerdere verdiepingen.

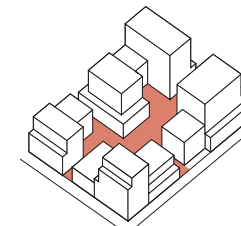
Setback

Een setback is een terugliggende gevellijn van een hoger gelegen bouwdeel ten opzichte van het deel daaronder. Hierdoor ligt het hogere deel iets naar binnen, wat zorgt voor een trapvormige of verspringende gevel.

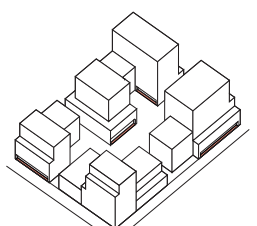
Margestrook

De ruimte tussen gevel en rooilijn. Een ruimte die wordt ingezet om de overgang tussen binnen en buiten, tussen openbaar en privé te verzachten.

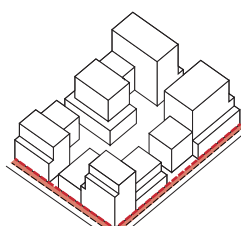
Binnenterrein

Het publiek toegankelijk maaiveld tussen de gebouwen op het ontwikkelveld. Het is als doorlopend landschap verbonden met het openbaar raamwerk.

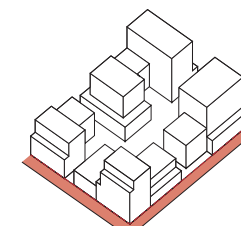
Veranda

Een overdekte buitenruimte op begane grond, die binnen het gevelvlak van een gebouw valt; vaak onderdeel van een dubbele gevel. Doel is versterking van sociale interactie.

Buitenruimte

Ruimte tussen rooilijn en de kavelgrens.

Openbare ruimte

De rooilijn en kavelgrens van de bouwkeuzen zijn vaak gelijk. Alles buiten de kavelgrens wordt beschouwd als openbare ruimte en valt buiten de scope van het ontwerp kader.

HET ONTWERP KADER

2.1 HET HOOFDPRINCIPE: EEN GELAAGD STADSLANDSCHAP

Sportpark wordt een nieuw stuk Hilversum, gelegen in een groen kwadrant van de stad. Hier worden innovatie en natuurinclusieve stedelijkheid gecombineerd met het verhaal van de rijke historie van het gebied.

Deze groene knooppuntlocatie bij station Hilversum Sportpark krijgt bebouwing in hoge dichtheid met een mix van functies. In combinatie met de Hilversumse tuinstadprincipes en het gelaagde verleden van de locatie ontstaat hier een gezond en innovatief gebied, gericht op sport, sociale cohesie en economische ontwikkeling met lopen als basis. Hiervoor zijn zorgvuldig vormgegeven interactieve plinten cruciaal.

Hoogstedelijke tuinstad als een herkenbaar stadslandschap
Sportpark wordt een groene innovatieve wijk, waarbij de integratie van stad en natuur zorgvuldig is vormgegeven. De principes van de tuinstadgedachte worden verder uitgewerkt met o.a.:

- compactheid en nabijheid van wonen en werken voorzieningen in de wijk, met lopen en fietsen centraal;
- structuur en hiërarchie in de wijk door samenspel van gebouwen en landschap;
- het gezonde groene landschap, actief gebruikt en verbonden met groen rondom;
- binnen- en buitenwerelden met elkaar verweven
- vormgeven aan gemeenschapszin.

De nieuwe samengestelde bouwblokken in het landschap vormen samen met het stedelijk raamwerk een dwaalmilieu voor mens en natuur. Ondanks de hoogte en dichtheid is het gebied nog steeds Hilversums, door o.a. doortrekken van de leeflaag, kleur- en materiaalgebruik en het - waar mogelijk- toepassen van de Dudok-stijl op hedendaagse opgaven.

De architectuur steelt niet de show van de natuur, maar toont op ingetogen wijze haar kwaliteit. Er wordt innovatief en cultuurhistorisch verantwoord omgegaan met dynamiek, ritmiek, verticaliteit en horizontaliteit en de leesbaarheid van de gebouwen. Er ontstaan intrigerende composities van in elkaar grijpende kubische volumes. Hierbij blijft de menselijke maat beleefbaar en worden de overgangen tussen binnen en buiten verzacht.

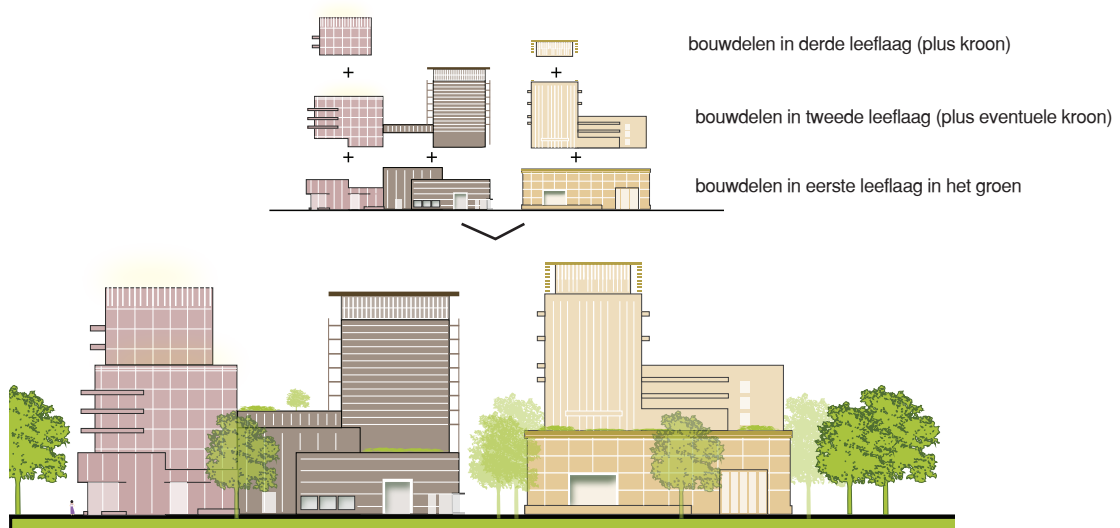
Stadslandschap van meerdere leeflagen

Hier wordt een gelaagd stadslandschap ontwikkeld, bestaand uit een stapeling van leeflagen, die samen zorgen voor een rijke, groene en gevarieerde stedelijke buurt.

De eerste leeflaag speelt een belangrijke rol in de beleving op ooghoogte. Actieve plinten en bijzonder vormgegeven gelaagde gevels verzachten de overgangen tussen binnen en buiten. Deze leeflaag staat direct in het groen, zodat een optimale interactie met het landschap mogelijk wordt.

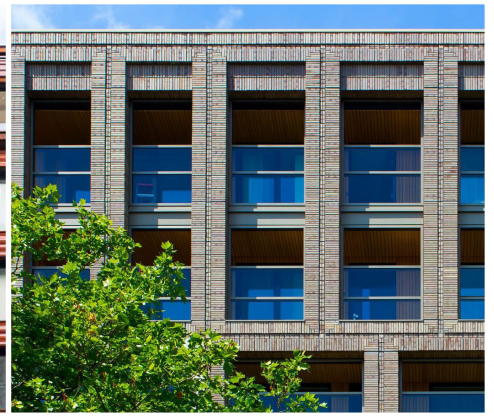
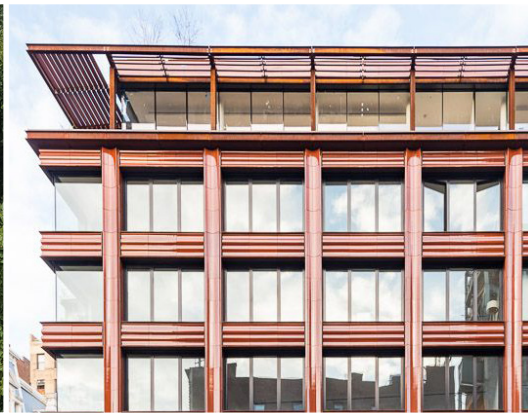
In de hogere leeflagen zorgen collectieve daktuinen en setbacks voor een gevarieerd en natuurrijk daklandschap waar ontmoeting en verblijf centraal staan. De variatie in bouwvolumes bieden ruimte voor licht, lucht en zicht op het omliggende landschap. De bovenste bouwdelen hebben een duidelijke en passende gebouwbeëindiging, waarbij optimale zonne-energie opwekking wordt nagestreefd.

In Sportpark blijft de historische gelaagdheid goed voelbaar. In het groen wordt de rijke sporthistorie gevierd. De gelaagde opbouw biedt ruimte voor een mix van sportverleden en kantoorhistorie, in combinatie met een toekomstgericht, stedelijk leefmilieu. Zo ontstaat een divers stedelijk "ecosysteem", met een duidelijke sportieve identiteit – geworteld in verleden én groeiend naar de toekomst.

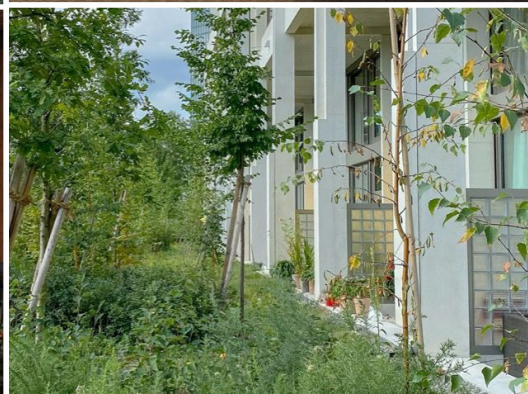
Het gelaagde stadslandschap bestaat uit verschillende leeflagen, opgebouwd uit bouwdelen, met plint, collectieve tuinen en daklandschappen.

Sportpark:

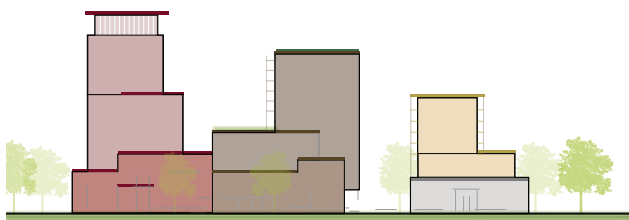
- gelaagd stadslandschap met sportieve identiteit en zichtbare historie
- leesbare gebouwen, kubisch volumespel, ritmiek, Sportparkpalet
- spelen met overgang binnen-buiten
- eerste leeflaag met setback, aantrekkelijke plinten en menselijke maat
- daken benut, aandacht voor kroon
- zorgvuldige aanhechting op maaiveld

2.2 KERNPRINCIPES BEELDKWALITEITS-PLAN

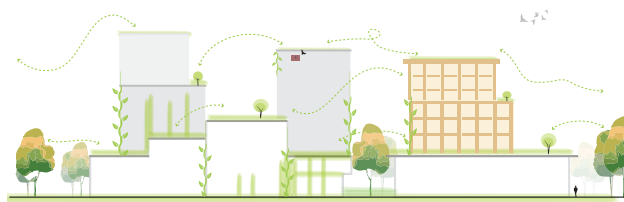
Het hoofdprincipe wordt vertaald naar enkele kernprincipes voor de beeldkwaliteit van Sportpark. Deze kernprincipes omvatten kenmerken voor zowel de openbare ruimte als de bebouwing. De principes zijn afgeleid van de principes uit het Stedenbouwkundig Plan en de adviezen van de Cultuurhistorische Verkenning (2025). Het zijn de kernwaarden die het overkoepelend concept ondersteunen en de basis vormen voor de ontwerpprincipes, die ruimtelijk en architectonisch uitgebreider richting geven aan Sportpark. Deze principes zijn leidend in welstandstoetsing en supervisietrajecten.

Een **multiform**, maar **verenigd** geheel

Er is eenheid in verscheidenheid in het gemengd en gestapeld stedelijk milieu. Er is een grote variatie in korrelgrootte, horizontaliteit/verticaliteit en kleurgebruik door Sportpark en per bouwblok waardoor bestaande bebouwing soepel wordt opgenomen. Er is een herkenbare kubische vormtaal van in elkaar grijpende volumes. De architectonische expressie wordt mede bepaald door de functie van het gebouw (o.a. wonen, werken, sport). Binnen de vormtaal, functiemix en afwisselend gebruik van de Sportparkse paletkleuren ontstaat een divers en afwisselend beeld dat als een familie een vernieuwende maar Hilversumse karakteristiek uitstraalt; een nieuw Hilversums familielid.

Historisch waardevolle structuren en criteria, evenals de stedenbouwkundige structuur van Sportpark geven op specifieke plekken richting aan de mix. De kubische bebouwing genereert een achtergrond van een ingetogen stadslandschap. Gevels hebben een rustig ritme en gebouwen hebben een goede leesbaarheid. Met horizontaliteit en verticaliteit kan dynamiek in gebouwen worden gebracht, passend bij sportieve en Hilversumse karakteristieken. In vorm steekt het af tegen de organische padenstructuur en vegetatie, maar in kleur vormt het juist een mooie eenheid. Eigenaren van bestaande gebouwen kunnen zich op termijn aansluiten bij deze ontwikkeling door deze uitgangspunten bij de (her-)ontwikkeling mee te nemen.

Gebouwen zijn **onderdeel van het landschap**, met oog voor klimaat en natuur

Stad en natuur zijn geïntegreerd. De bebouwing en het landschap dragen bij aan een natuurinclusief en klimaatadaptief gebied. Zoals in veel Hilversumse stadsranden wordt het groen het gebied ingetrokken en is er een zichtrelatie met het omliggend groen.

Sportpark is 'groen, tenzij..'. Gebouwen maken onderdeel uit van het natuurlijk landschap, met veel begroeiing op daken, delen van de gevels en beplant maaiveld tot aan de gevel. Ze bieden met diverse habitatuimten een gezonde leefwereld voor mens en natuur. Gebouwen kunnen gezien worden als een soort 'rotsbiotoop'.

Natuurinclusiviteit en klimaatadaptiviteit zijn goed zichtbaar en beleefbaar. Met landschappelijke en goed benutte openbare ruimten en royale collectieve daktuinen en binnenterreinen is het groen altijd dichtbij. Vanaf de hoger gelegen verdiepingen is er royaal uitzicht op een groen daklandschap.

Er worden ook innovatieve circulaire materialen toegepast, zoals houtbouw (biobased), demontabele elementen, producten van hergebruikt materiaal en energieopwekkende materialen.

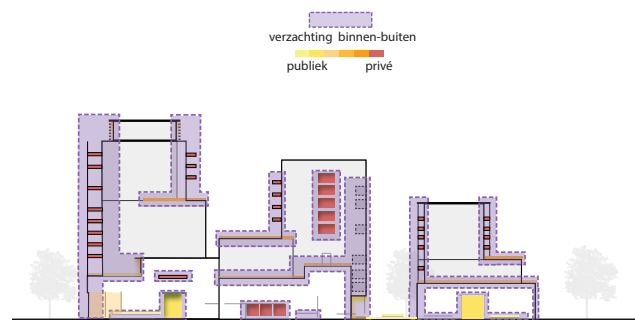
Onderste leeflaag vormt een stad op ooghoogte met een **interactief** karakter

Sportpark wordt vooral op ooghoogte beleefd. Interactieve en levendige plinten zijn met zorg vormgegeven, in relatie met de openbare ruimte. Zo heeft een wandelaar inzicht in de functies achter de gevel en heeft een bewoner zicht op de openbare ruimte. De interactie tussen de bouwdelen in de eerste leeflaag en de omgeving is daarmee groot. De menselijke maat van de gebouwen, met een relatief fijne korrel, de variatie en verfijnde overgang tussen gebouw en landschap draagt daaraan bij.

De eerste leeflaag zoekt in hoge mate de interactie tussen gebouw en landschap en de interactie tussen mensen binnen en buiten. Met een gelaagde gevel en architectonische details voor aanhechting op het maaiveld verzacht de overgang tussen binnen en buiten.

Het groene landschap is ingericht op ontmoeting en bewegen - van jong tot oud; zowel op de binnenterreinen als de buitenruimten en het openbaar raamwerk. De inrichting maakt een goede oriëntatie op ooghoogte mogelijk.

De grotere bouwvolumes passen bij de schaal van de gebouwen in het gebied. De (actieve) plinten sluiten aan bij hoe de verbinding met de buitenruimte bij veel gebouwen in Hilversum ontworpen is.

Gelaagdheid tussen binnen-buiten en tussen openbaar/privé op niveau van gebouw, blok en gebied

In het gebied zijn verschillende gelaagdheden in de mate van openbaarheid te ervaren; van de grote verblijfsplekken in het openbaar raamwerk tot aan de woningen en alle gradaties daar tussenin. Overgangen tussen openbare gronden en publiek toegankelijke terreinen op kavels worden subtiel vormgegeven. Met gelaagde gevels en setbacks kunnen ruimten voor privégebruik en collectief gebruik op meerdere leeflagen de sociale interactie bevorderen; zowel op maaiveld als op gedeelde daktuinen.

De kubische compositie van volumes (waarbij inspiratie wordt opgedaan bij Dudok) en de gelaagde gevels bieden graduele overgangen tussen binnen en buiten. Tegelijkertijd vormen ze interessante tussenruimten, met een menselijke maat. Ze zorgen voor een goede beleving van het landschap rondom en bevorderen menselijke interactie.

In de onderste leeflaag is een hoge mate van verwevenheid tussen binnen en buiten vormgegeven, met gelaagdheid in de gevels en geleidelijke overgangen tussen binnen en buiten met een menselijke maat. Aandachtig vormgegeven architectonische elementen - van basement tot stoepen en muurtjes - steken het landschap in en verweven landschap en gebouw en stimuleren het gebruik van de buitenruimte.

ONTWERP PRINCIPES

ONTWERPPRINCIPES

STEDENBOUW EN LANDSCHAP

Dit hoofdstuk beschrijft de principes die zorgen dat het ontwerp van de openbare ruimte en de gebouwen op elkaar aansluiten en passen bij de aanwezige (historische) kwaliteiten van het Sportpark. Dit maakt dat het gebied één duidelijke sfeer en beeldtaal heeft, met een duidelijke biodiverse groenstructuur en herkenbare routes en openbare plekken.

S1 LANDSCHAP EN ECOLOGIE ALS BASIS

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

Het landschap en ruimte voor ecologie zijn belangrijke basiskennmerken van Sportpark. In het gebied ontmoeten het heidelandschap vanuit Laapersheide en de tuin- en parkbiotoop vanuit Laapersveldpark elkaar, waarbij de biotopen geleidelijk in elkaar overgaan. De landschappelijke inrichting sluit aan bij de biotoop en is naadloos verbonden met de omliggende groenstructuren die het gebied insteken. Daarbij geldt voor maaiveld op kavels en de openbare ruimte: "groen, tenzij" t.b.v. ecologische verbindingen, habitats en klimaatadaptatie. Gebouwen en binnenterreinen bieden natuur-inclusieve maatregelen en versterken de ecologische samenhang op elke leeflaag.

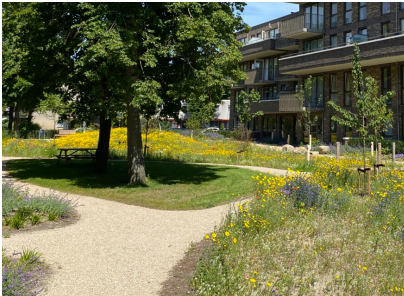
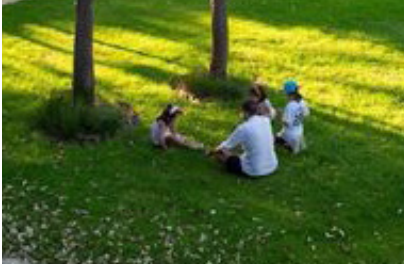

Richtlijnen

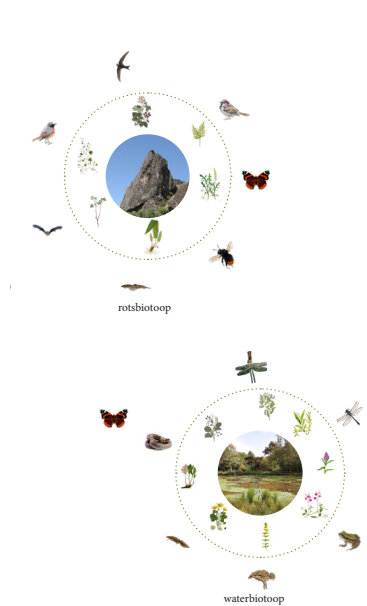
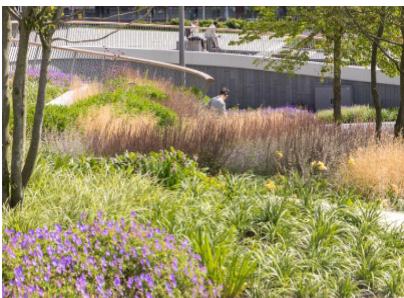
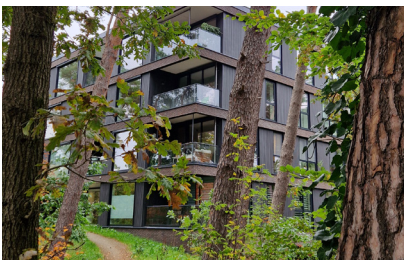
- 1.1 De spoorzone is de ecologische verbinding tussen Laapersheide en Hilversum. De bermen langs het spoor maar ook de Diependaalselaan en Oostereind, zijn daartoe met diverse kruidenrijke beplanting ingericht (bomen, struikgewas en grassen).
- 1.2 Gebouwen staan in het groen. Dit betekent beplanting tot aan de gevel, tenzij er een verhard oppervlak noodzakelijk is (zoals entreezone of plein) en met waarborging van de sociale veiligheid en de verkeersveiligheid. Gebouwen worden gezien als rotsbiotoop met porositeit in de gevels, beplanting op het dak en gevelbeplanting, zoals klimplanten.
- 1.3 De hoofdontsluitingswegen zijn groen ingepast en ingericht met ruimte voor bomen en groene bermen en hemelwaterbuffering.
- 1.4 Voor de continuïteit en toegankelijkheid zijn paden voor voetgangers en fietsers en buitenruimtes tegen gebouwen aan (licht) grijs van kleur en van middelgrote elementen van 0,60m tot 1,5m groot (Dit geldt niet voor de hoofdontsluitingsweg). Dit sluit aan bij beoogde afmetingen van paden in de inrichting van de openbare ruimte.
- 1.5 De natuurrijke landschappelijke inrichting van de buitenruimte en binnenterreinen verloopt geleidelijk en sluit aan bij de biotoop. Grofweg zijn hierbij 3 zones te benoemen;
  1. Gebied met tuin- en parkbiotoop
    - Inrichting met bomen in rijen of solitair, inheemse beplanting, gazons en struiken en heesters.
    - Beplanting is inheems, kruidenrijk, insectvriendelijk en niet woekerend.
    - Aansluiting gebouw op landschap: voornamelijk architectonische oplossingen (stoepjes, trapjes, met gebouwen aan het vlakke landschap en strakke (en soms meanderende) routes naar de entree
  2. Overgangsgebied (tuin- en parksfeer)
    - Licht glooiend maaiveld met bomen in groepen of solitair, inheemse beplanting, gazons lage struiken en heide beplanting.
    - Beplanting is inheems, kruidenrijk, insectvriendelijk met de sfeer en kleuren van het heidelandschap.
  3. Gebied met heidelandschap
    - Toegepaste plantensoorten sluiten aan bij kenmerken van het omliggende heidelandschap (kleur, soort, maat en structuur), maar zijn sterker bestand tegen menselijke gebruikers dan de gevoelige heidesoorten.
    - Verbonden met het heidelandschap; de beplantingssamenstelling in de heidebiotoop vergroot het leefgebied van de soorten op de Laapersheide. In de uitwerking van plantensamenstelling is het criterium of het bijdraagt, voor wie het bijdraagt en voor wie niet
    - Licht glooiend landschap met schrale grassen, solitaire bomen, kleine boomgroepen, heesters en eventueel een aantal poelen.
    - Aansluiting gebouw op landschap: voornamelijk landschappelijke oplossingen, met gebouwen op het vaak glooiende landschap en meanderende routes naar entrees.

TUIN- EN PARKBIOTOOP

HEIDELANDSCHAP

Roos met verbeelding van verschillende beplantingssoorten (en fauna) passend bij de biotopen (uit: Stedenbouwkundig Plan Sportpark)

S2: EENHEID EN VARIATIE

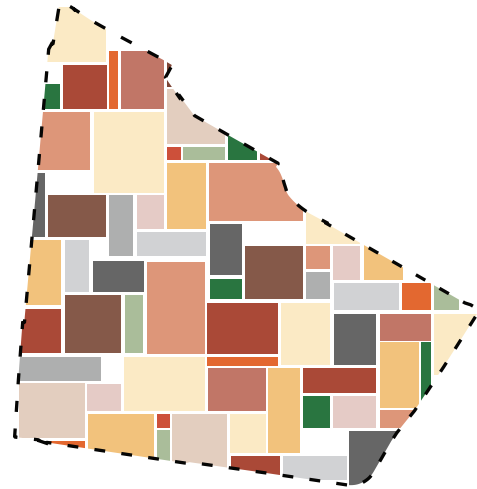
OMSCHRIJVING VAN HET ONTWERPPRINCIPE

Sportpark vormt een geheel door eenheid in verscheidenheid. Binnen het kleuren en materialenpalet ontstaat een gevarieerd beeld van gebouwen afwisselende grootte en kleur met een expressief programma in de plint.

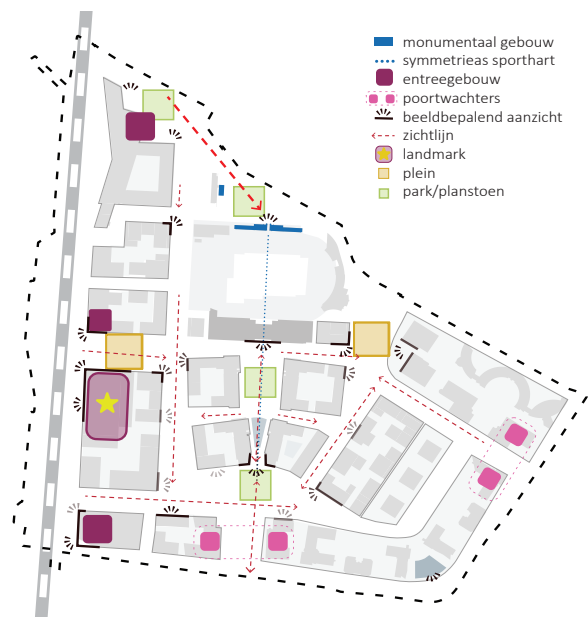
Eenheid en hiërarchie worden bepaald door de situering van gebouwclusters in het landschap. Hiermee wordt de kracht van het openbaar raamwerk ondersteund. De tuinstadgedachte vormt hierbij een belangrijke leidraad, met aandacht voor historische structuren, entrees en oriëntatie op ooghoogte.

Richtlijnen

- 2.1 Een kubische, orthogonale vormtaal op verschillende schaalniveaus en een aardse kleurstelling zorgen voor regelmaat en eenheid, terwijl afwisseling van kleur en volumes zorgt voor diversiteit (zie ook B5 en G7).
- 2.2 Onderscheidende gebouwen (ankerpunten, entreegebouwen en landmarks; zie G15-18) en symmetrie op zichtlijnen en hoeken worden ingezet voor goede oriëntatie en beleving van Sportpark.
- 2.3 Gebiedsentrees, pleinen en plantsoenen zijn herkenbaar en goed leesbaar in de stedenbouwkundige opzet.
- 2.4 Er is harmonie tussen bebouwing en landschap.
- 2.5 Architectuur (orthogonaal) en landschap (organisch) vormen mooie combinaties.
- 2.6 De bebouwing vormt een ingetogen achtergrond voor het landschap, met ruimte voor oriëntatie via onderscheidende elementen en expressief programma in de plint.
- 2.7 De hoofdroute - het assenkruis en de ronde rond het sporthart - is herkenbaar door gebruik van gele klinkers, overige paden en plekken worden landschappelijk ingepast en hebben in de basis grijze verharding.
- 2.8 Buitenruimtes op de nieuw te ontwikkelen private kavels sluiten in inrichting en materiaalgebruik aan bij de inrichting van openbare routes

Eenheid en variatie in Sportpark (indicatieve indeling en kleurgebruik).

Hiërarchie en structuur in Sportpark worden versterkt door monumentale gebouwen, met beeldbepalende panden in het zicht zoals entreegebouwen en landmarks. Ook herkenbare pleinen en parken/ plantsoenen dragen hieraan bij.

beeld van orthogonale bebouwing en organisch groen

Door variërend kleurgebruik en ontwerp binnen het palet ontstaat eenheid in verscheidenheid rond compact binnenterrein. Grootstadsblok Cadix, Antwerpen (BULK arch.)

Gevarieerd kleur- en materiaalgebruik binnen vooraf bepaald palet, kubische vormen en gridstructuur zorgen voor eenheid en variatie. Republica, Amsterdam (Mark Koehler Architects)

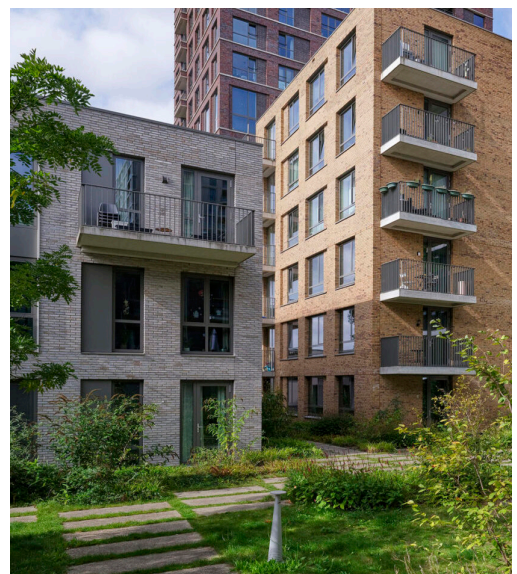
Aandacht voor gebouwen en gevels op het einde van een zichtlijn. Veenstraat, Amsterdam.

Diversiteit in kleurgebruik en een familie van kleuren zorgt voor eenheid in het stadsbeeld. Binnen subtiel variërende panden is een onderscheidend gebouw te herkennen. Nordhavn, Kopenhagen

Mix van aardse tinten en natuurlijk materiaal in harmonie met vegetatie. UN-17 Village, Orestad (SLA)

Diverse gebouwen in kleur en maat in samengesteld bouwblok, maar binnen palet en kubische vormen. Strijp-S, Eindhoven

S3: GEBIED NODIGT UIT TOT SPORTEN EN BEWEGEN

OMSCHRIJVING VAN HET ONTWERPPRINCIPE

Sportpark heeft sport in elke vezel en nodigt overal uit tot bewegen en een gezonde levensstijl; zowel in de openbare als de publiek toegankelijke ruimten. En zowel in het historische sporthart als in de stedelijke band eromheen.

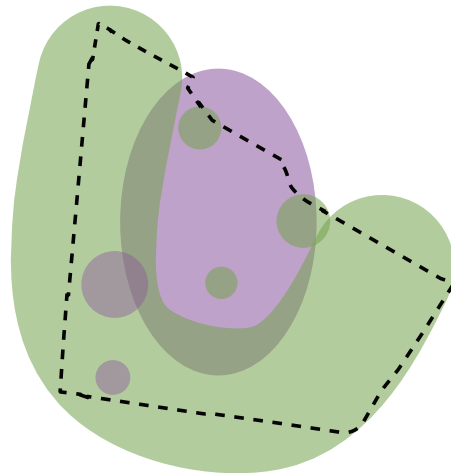
Het sporthart is een groen gebied waar cultuurhistorie, sport en ontmoeten centraal staan. Dit centrale deel van Sportpark wordt langs de symmetrie-as ontwikkeld en bevat veel culturele waarden gerelateerd aan het sportverleden en biedt een keur aan sportvoorzieningen en -aanleidingen binnen overdadig groen. Met veel buitenruimte biedt dit gebied een afwisseling tussen een centrale campusachtige ruimte, een tuin en parkenbiotoop en een meer landschappelijk gebied dat aansluit bij de heidebiotoop. Overal is veel licht, lucht en ruimte. Het gebied is ingericht voor voetgangers, met de fietser als gast.

De stedelijke band daaromheen hecht het hart aan de stad. Deze zone heeft beweegaanleidingen vooral op binnenterreinen en in/om herkenbare sportgebouwen. De stedelijke gebouwensembles in het groene landschap geven nieuw elan aan Hilversums wonen in het groen. De band heeft duidelijke gebiedsentrees en herbergt het de voorname ontsluitingsroutes van het gebied in een groen landschap in samenhang met plintfuncties.

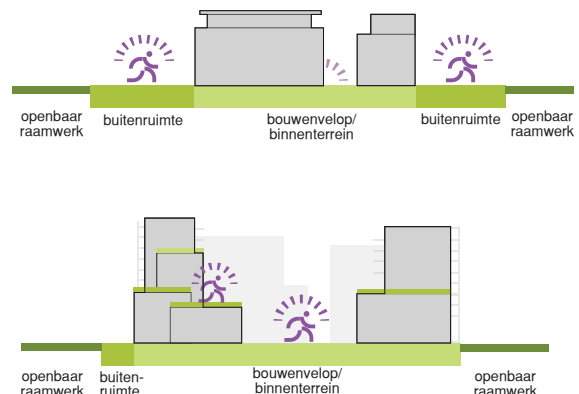
Met plekken voor reuring en rust draagt het gebied bij aan een gezonde werk- en leeromgeving.

RICHTLIJNEN

- 3.1 Rond het hart zijn herkenbare, landschappelijk ingepaste routes voor voetgangers waar fietsers te gast zijn. Deze route wordt herkenbaar door het gebruik van gele klinkers.
- 3.2 Sport-, en spelaanleidingen zijn zichtbaar en toegankelijk voor een breed publiek. In het sporthart zijn er verschillende duidelijk zichtbare aanvullende sport- en beweegmogelijkheden. Hoe verder van het sporthart, hoe landschappelijker deze zijn ingepast (behalve grote gebouwde sportfuncties).
- 3.3 In zowel openbaar raamwerk als publiek toegankelijke buitenruimte en binnenterreinen worden doorgaande 'rolbare' routes (voor skates, rollators, e.d.) in de bestrating mogelijk gemaakt.
- 3.4 Buitenruimtes en binnenterreinen op de nieuw te ontwikkelen kavels sluiten in inrichting en materiaalgebruik aan bij de inrichting van openbare ruimte.
- 3.5 Het entreegebied aan de Soestdijkerstraatweg is een groene ruimte met cultuurhistorische zichtas op de Dudok tribune.
- 3.6 De cultuurhistorie en identiteit van het Sportpark worden ingezet voor kunstuitingen, sportvoorzieningen, landschapsinrichting, informatiepanelen en bij naamgeving om historische structuren en de geschiedenis van het verhaal van het gebied te ondersteunen (o.a. de verdwenen renbaan).
- 3.7 Daktuinen en -terrassen dragen met inrichting bij aan beweging en gezonde levensstijl.
- 3.8 Looproutes, verblijfsplekken en beweegplekken zijn schaduwwrijk en sociaal veilig ingepast.
- 3.9 In zowel de grote buitenruimten als alle binnenterreinen zijn er rustige ontmoetingsplekken

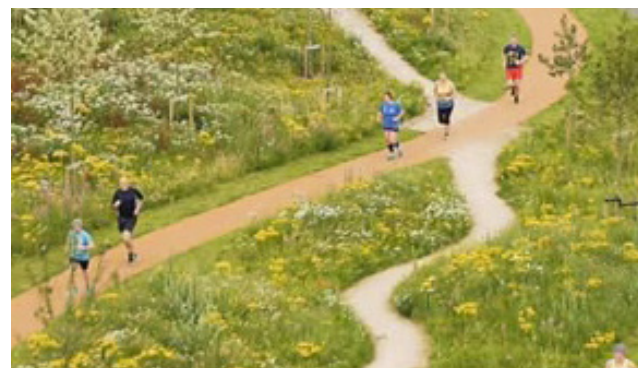
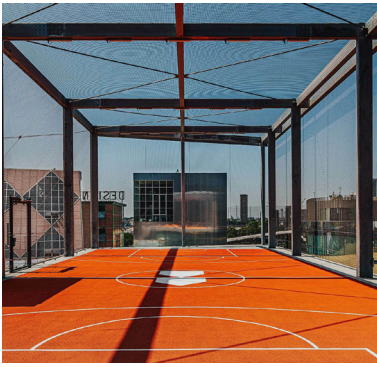

Sportpark zet in op een gezonde levensstijl in een gezonde buurt. Grofweg is er een campusachtig sporthart (paars) en stedelijke band met beweegaanleidingen (groen) te herkennen.

Binnenterrein en buitenruimte t.b.v. bewegen in het groen; sporthart (boven) en samengestelde bouwblokken (onder)

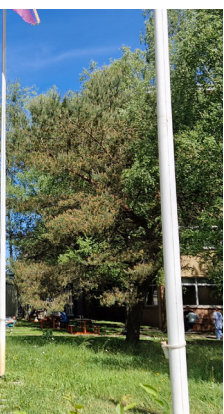
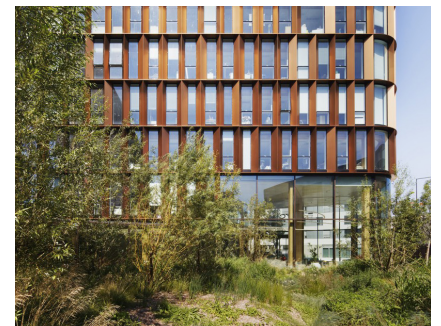
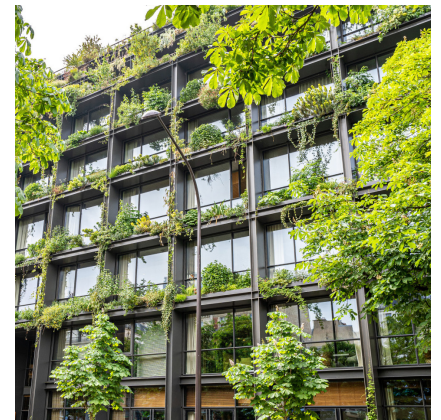
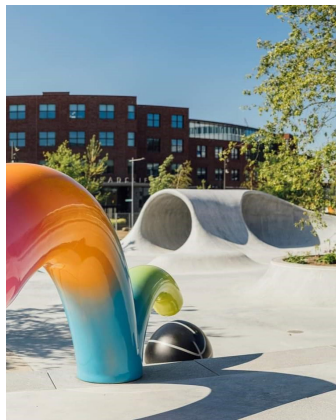
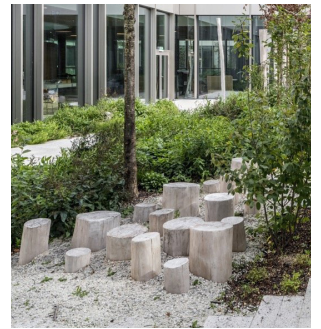

Beeldencollectie ter inspiratie voor het toekomstig sportpark, met overgangen tussen het sporthart en de groenstedelijke band eromheen. Houdt bij uitwerking rekening met gradiënten in biotopen.

ONTWERPPRINCIPES BOUWBLOK

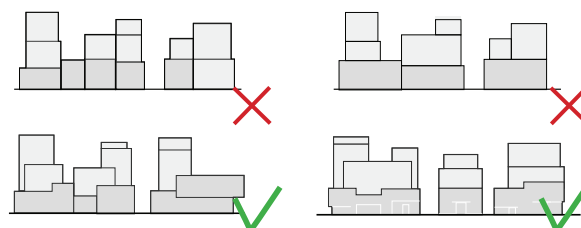
B4: VARIATIE BINNEN EEN HELDERE COMPOSITIE VAN VOLUMES

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

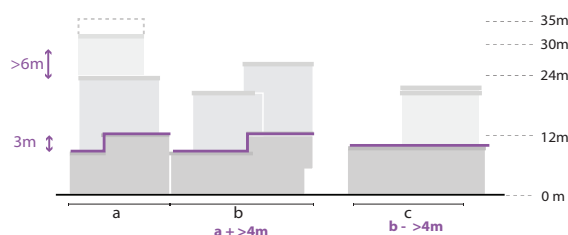
Een bouwblok is een samenhangend ensemble van diverse gebouwen met eigen herkenbare schaal en opbouw, die samen zorgen voor een gevarieerd maar coherent straatbeeld. Hierbij is onderscheid tussen de buitenranden en binnenranden van het bouwblok te zien. Met een duidelijke buitenrand wordt het raamwerk geaccentueerd, terwijl de binnenzijde met grote verspringingen een meer gefragmenteerd intiemer milieu biedt. De eerste leeflaag onderscheidt zich met meer verfijnde en kleinschaliger compositie en plinten, die de binnen-buiten interactie bevordert. Binnen het bouwblok is variatie in aanhechting op maaiveld en dakbeëindiging (kroon).

Richtlijnen

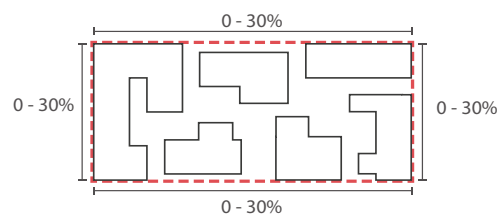
- 4.1 Gebouwen bestaan uit maximaal drie gestapelde bouwdelen. De overgang tussen bouwdelen ligt binnen hoogtezones van 12, 24 en 30 meter (plus/minus een bouwlaag).
- 4.2 Naastgelegen gebouwen en bouwdelen op een bouwblok verschillen van hoogte; bouwdelen minimaal 3m1, totale gebouwhoogten minimaal 6m1/twee bouwlagen.
- 4.3 Gebouwen verschillen onderling in breedte; minimaal 4m1 verschil tussen aangrenzende volumes.
- 4.4 De massa's in een bouwblok zijn kubisch en orthogonaal; er zijn geen hoekverdraaiingen of diagonale volumes.
- 4.5 Minimaal 50% van de gevels aan straat- en binnenterreinzijde heeft een setback van 3-6 meter boven het eerste bouwdeel (7-12m1 hoogte). De rest heeft een setback vanaf de tweede bouwlaag (op hoogten tot 24m). Setbacks in meerdere bouwdelen per gebouw en over meerdere zijden zijn toegestaan.
- 4.6 Eerste bouwdelen langer dan 20 meter gevellengte hebben één of twee hoogteverspringingen (0,8 - 3,5m1).
- 4.7 Gebouwen staan overwegend in de rooilijn. Tot 30% van de lange zijden van het blok ligt 1-3m1 terug van de rooilijn, waarbij de margestrook bijdraagt aan interactie tussen gebouw en openbare ruimte. Blokspecifieke bepaling voor terugleggingen in nadere uitwerkingen.
- 4.8 Er staat een gebouw op de hoek. In Hilversumse traditie wordt architectonisch goed verzorgd hoe het gebouw de hoek om gaat. Hierbij zijn teruglegging van plint en ongelijkzijdig 'hapje uit de hoek' toegestaan.

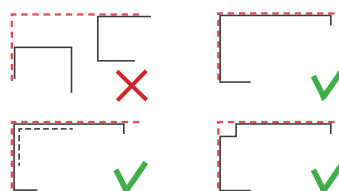
Geen pandjes met uitsluitend verticale stapeling, geen grote volumes met gelijke hoogtemaat in onderste leeflaag, maar een compositie van horizontaal en verticaal georiënteerde die in elkaar grijpen. Dit zorgt voor een gevarieerde eerste leeflaag.

Versillen in hoogte en breedte voor gebouwen en bouwdelen. Lange eerste bouwdelen hebben een hoogteverspringing.

Gebouwen staan in de rooilijn, waarbij 0 tot 30% van de lange zijden minimaal 1m1 en maximaal 3m1 terugligt uit de rooilijn. Geen teruglegging op de hoekgebouwen.

Hoekoplossingen van het bouwblok; gebouwen op de hoek, maar er is ruimte voor een teruggelegde plint of een klein hoekdetail (inspiratie in Hilversum te vinden)

Gebouw met setbacks, eerste leeflaag zichtbaar evenals groene daken. Orchard, Rijswijk (Zwarte Hond)

Bouwblok met duidelijke wand, verspringende onderste leeflaag, setbacks. Merwede Blok1, Utrecht (Group A)

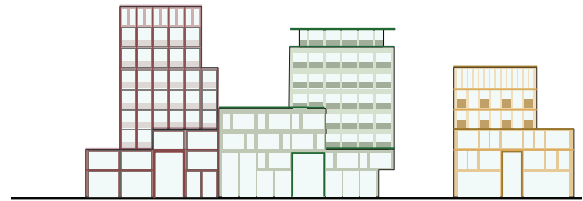
Afwisselende kubische volumes in het landschap met verzachte overgang binnen-buiten. Mist echter kleurafwisseling. Strokentoren, Haarlem (Hoogeveen arch. / foto O. v. Duivenbode)

B5: EENHEID IN VERSCEIDENHEID VAN GEVELS

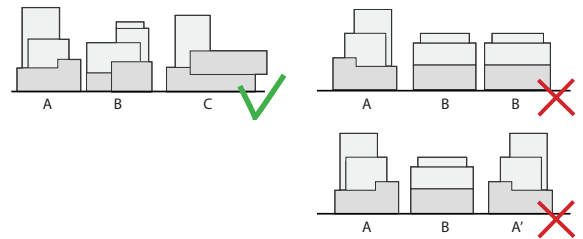
OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

De architectonische expressie van gebouwen binnen een blok is onderling verschillend, maar wordt een eenheid door rustig gevelritme. Binnen het regelmatige grid heeft elk gebouw een eigen karakter in plintheogte, gevelindeling en detaillering. Zo ontstaat een ensemble van unieke gebouwen, die samen een coherent geheel vormen.

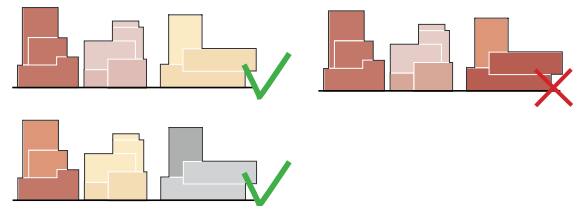
De onderste leeflaag heeft meer verfijnde en kleinschaliger gevelcomposities, die de interactie tussen binnen en buiten bevorderen.

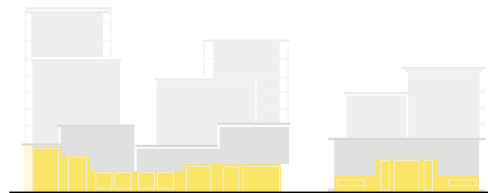
Een gedeeld gevelgrid zorgt voor orde binnen het blok, met variatie in ritme en detaillering. Aangrenzende gebouwen gebruiken verschillende kleuren en gevelindeling voor visuele afwisseling.

Gebouwen worden binnen een bouwblok niet gekopieerd of gespiegeld, voor een afwisselend gevelaanzicht van het bouwblok.

Afwisselend maar harmonieus kleurgebruik binnen het bouwblok; diverse kleuren toegepast.

Plintheogtes variëren per gebouw; plintheogte ligt tussen 4 en 7m1, met minimaal 1 meter verschil tussen aangrenzende volumes.

Richtlijnen

- 5.1 Een gemeenschappelijk gevelritme is toegepast als ordenend principe over het hele blok en/of per leeflaag. Binnen dit ritme ontstaat per gebouw variatie in raamverdeling, horizontale/verticale accenten en detaillering.
- 5.2 Gebouwen binnen een blok zijn afwisselend en uniek; het kopiëren of spiegelen van gebouwen en gevels (bijv. A-B-A) is niet toegestaan.
- 5.3 Aangrenzende gebouwen verschillen in kleur en gevelindeling, binnen het kleurenpalet (zie G8). Het bouwblok vormt een schilderachtig geheel, met meer dan één kleur per bouwblok.
- 5.4 Plintheogtes variëren per gebouw; plintheogte ligt tussen 4,5 en 7 meter, met minimaal 1 meter verschil tussen aangrenzende volumes.

Bestaande bebouwing en nieuwbouw vormen eenheid door kleurgebruik en orthogonale gevelindeling. Gortercomplex, Leiden (GROUP A)

Meerdere kleuren en wisselende gevelindeling binnen ritmiek. Nieuw Crooswijk (Planet Lab, Simone Drost)

Divers voorkomen van gebouwen in een ensemble, binnen een kubische vormtaal en regelmatig gevelritme. Duidelijk leesbare toegankelijke en meer private plinten. Ivry (LAN arch.)

B6: LANDSCHAPPELIJK DWAALMILIEU OP DE KAVEL

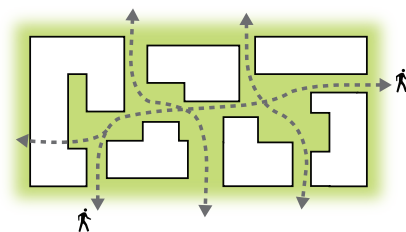
OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

Het landschappelijk maaiveld op de kavel is waar mogelijk groen tot aan de gevel in verschillende gradaties van openbaarheid. Het landschap loopt tussen de gebouwen door en hecht binnenterrein, buitenruimte en openbaar raamwerk aan een. Samen vormen deze een doorgaand dwaalmilieu en een rustige omgeving. Een collectief groen binnenterrein vormt het hart van de kavel. Het landschap nodigt uit en inspireert om te bewegen, maar maakt tegelijk duidelijk dat men hier te gast is.

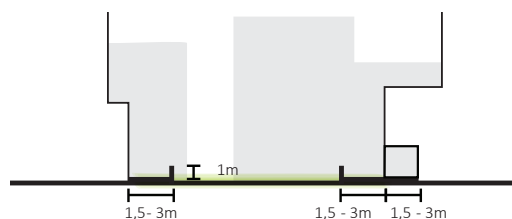
Op het binnenterrein is de overgang tussen gebouw en landschap zeer geleidelijk, met terrassen, lage muurtjes, luifels e.d. Aan de buitenrand van het blok wordt de groene overgang tussen gebouw en de diverse openbare ruimtes uitgewerkt in margestroken, veranda's, terugliggende plinten met buitenruimtes en openbare zones in meerdere gradaties van openbaarheid en privacy.

Richtlijnen

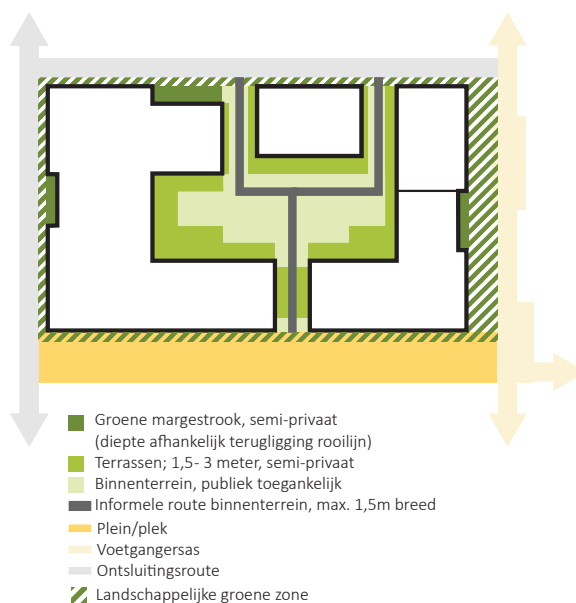
- 6.1 Elk bouwblok heeft een passend landschappelijk binnenterrein met minimaal 50% onverhard begroeid oppervlak als semi-publieke ruimte voor bewoners en bezoekers.
- 6.2 De beplantingskeuze in het binnenterrein sluit aan bij de biotoop van het gebied en biedt leefruimte voor de soorten van deze biotoop (voedsel, veiligheid en voortplanting)
- 6.3 Binnenterreinen worden niet afgesloten met hekken of poorten; het landschap loopt door. Eventuele hoogteverschillen worden met glooiing of terrasvorming (passend bij biotoop).
- 6.4 De bestrating van het doorgaande dwaalmilieu in het binnenterrein sluit aan bij de openbare ruimte (zie ontwerp openbare ruimte), incl. rolbaarheid. Deze paden slingeren door de stegen en over het binnenterrein en zijn effectief minimaal 1,5m breed.
- 6.5 De hoofdentree staat in verbinding met de informele entrees in het binnenhof; dit versterkt het gevoel van het 'groene dwaalmilieu'.
- 6.6 Begane-grondwoningen hebben een terras (1,5-2,4m1 diep) langs de gemeenschappelijke (binnen) tuin of een veranda of loggia aan het openbaar raamwerk.
- 6.7 Erfafscheidings komen qua materiaal en uitstraling overeen met de hoofdgevel. Het hoofdmateriaal is min 0,2 en max. 0,6m1 hoog toegepast, met daarboven beplanting. Hoogte: max. 1,5m1 tussen terrassen (haaks op gevel), max. 1m1 aan het binnenterrein. Privétuinen zijn niet toegestaan, net als besloten buitenruimtes.
- 6.8 Loggia's van minimaal 1,5m1 en maximaal 3m1 diep zijn toegestaan voor extra privacy.
- 6.9 Aansluitingen op het maaiveld aan de buitenrand:
  - plein: min. 50% verharde rand, alles gelijk vloerniveau;
  - drukke as: 'groen, tenzij', max 20cm hoger vloerniveau en collectieve entrees;
  - straten: 'groen tenzij', collectieve entrees en voorzieningen gelijk vloerniveau, verder max. 80cm hoger vloerniveau.

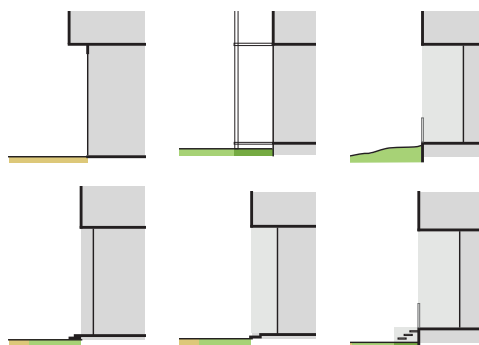
Groen dwaalmilieu via stegen en informele entrees.

Minimale afscheiding tussen binnenterrein en private terrassen.

Typen groen (eigendommen en mate van openbaarheid).

Indicatieve principedoorssneden van mogelijke aanhechtingen van landschap op vloerniveau.

Grijs dwaalpad in het groen met een minimale breedte van 1,5 meter. Cruquiseiland, Amsterdam (KCAP).

Loggia's aan een groen binnenhof, wooncomplex Zelterstrasse, Berlijn (Zanderroth, Herrburg Landschaftsarchitekten)

Landschappelijk ingerichte binnengebieden met diverse 'kamers' door gebouwvolumes. Strokentoren, Dudokpark Haarlem (Hoogeveen Arch.)

Terugliggende plint met terras. Lyse-Lotte, Basel (Clauss Kahl Merz Atelier für Architektur + Stadtebau, Studio Celine Baumann).

Beweegaanleiding in binnenterrein

muurtjes in gevelmateriaal steken landschap in.

Zeer openbaar binnenterrein: Midfield (Sportpark)

Terras aan begane-grondwoning. Stadsvilla Kralingen, Rotterdam (Paul de Ruiter Architects).

ONTWERPPRINCIPES GEBOUW

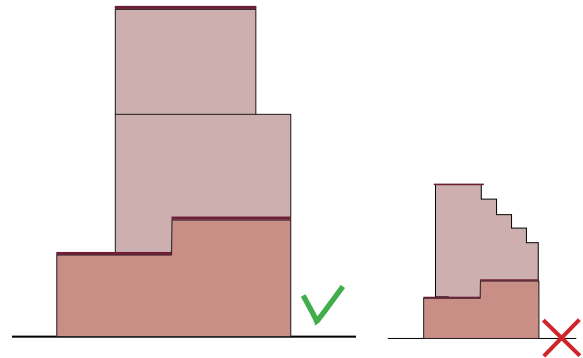

G7: COMPOSITIE IN MASSA EN GEVEL

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

In de geest van Dudok en het concept van de gelaagde stadslandschap zijn de gebouwen opgebouwd uit in elkaar grijpende volumes die samen een sculpturaal geheel vormen. De opbouw en gevelcompositie zorgen voor een leesbaar gebouw, met een combinatie van hiërarchie, rust en ritmiek. De gevels tonen samenhang en continuïteit, met een evt. subtiel accent in het onderste bouwdeel. Gebouwen hebben (1) een duidelijke basis verbonden met de (activiteit op) het maaiveld, (2) een rustig leefbaar midden en (3) een aandachtig vormgegeven kroon.

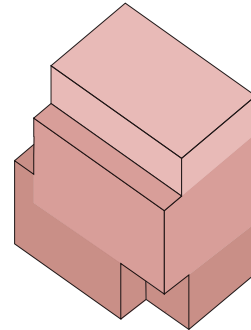
In de eerste leeflaag, waar het gebouw vanaf ooghoogte beleefd wordt, krijgen de kubische massa's een verdere verfijning in maat en detaillering die past bij het waarnemingstempo van de voetganger.

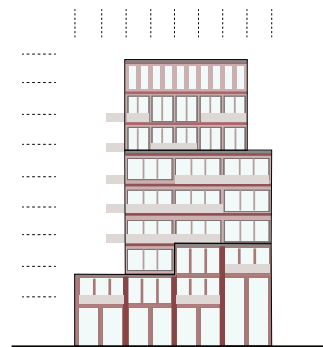
Het gebouw is een geheel met subtiel variatie in kleur tussen het eerste bouwdeel en de hogere bouwdelen; de hogere delen zijn onderling consistent.

Richtlijnen

- 7.1 Gebouwen zijn alzijdig: elke zijde draagt bij aan de architectonische expressie en samenhang van het geheel.
- 7.2 Het gebouw wordt als een geheel vormgegeven. Subtiel variatie in plastiek en kleurtönen tussen de eerste en hogere bouwlagen is toegestaan, zolang de onderlinge samenhang behouden blijft.
- 7.3 Setbacks en verspringingen versterken de compositie en zorgen voor dieptewerking. De gevelbehandeling blijft consistent in materiaal, kleur en metselwerkverband, maar mag subtiel reageren op de massa-opbouw, bijvoorbeeld door nuance in reliëf, metselwerkpatroon of neggemaat.
- 7.4 Gevels hebben een horizontale en/of verticale geleiding door middel van banden, reliëf of plastiek. Deze draagt bij aan de leesbaarheid van het gebouw.
- 7.5 Het motief van symmetrie wordt als cultuurhistorisch element toegepast ter ondersteuning van de leesbaarheid en ritmiek. Vaak als symmetrie binnen de asymmetrie van een gebouw. (Zie ook O14-O16.)
- 7.6 Raampartijen op binnenterreinen in de tweede en derde leeflaag kennen een staande diagonaal. Breder ramen worden opgedeeld met kozijnen in verticale delen. Deze regel geldt in mindere mate voor ramen met een riant uitzicht over de grote openbare ruimtes.
- 7.7 Lichte elementen op gevels of aanlichting van gevels wordt zeer terughoudend toegepast; ter bevordering van de oriëntatie en veiligheid in het gebied, maar minimaliseren van hinder voor de natuur.
- 7.8 Balkons liggen binnen de compositie van de gevelstructuur en behouden de gevelritmiek.

Het gebouw is opgebouwd uit duidelijke kubische volumes met eventuele subtiel afwijkende plastiek per volume.

Gevelgeleiding door middel van reliëf en banden zorgt voor een duidelijk grid en ritmiek in combinatie met samenhang tussen de verschillende volumes van het gebouw.

Setbacks articuleren de massa en versterken de plasticiteit. Een doorlopende geveltaal bindt de bouwdeelen tot een sculpturaal geheel.

Subtiële variatie in gevelritmiek versterkt de leesbaarheid van de verschillende volumes. De Erven, Vleuterweide (IRIS architecten)

Compositie van in elkaar grijpende kubische volumes. Cartesiuskwartier (Barcode, WAX)

Hoogbouw in duidelijk grid en eenheid van materiaal, maar met setback en teruglegging. Eureka, Breda (MIX)

Compositie van volumes geeft setback, met duidelijk grid en gelaagdheid. De Dirigent, Naaldwijk (Van Mierlo)

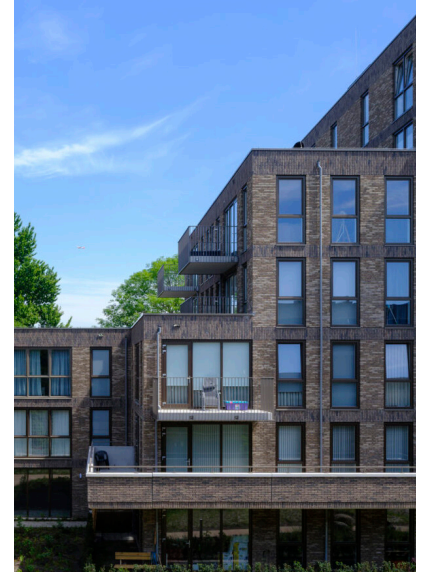
Verkleuring tussen onderste bouwdeel en deel erboven. Cruquiseiland, A'dam (KCAP)

Compositie van verschillende volumes in helder grid, met setbacks en materiaal- en kleuraccenten. Brusnika, Tyumen

Setbacks, verspringend gevelritme, zelfde materiaal. Highnote (Ninedots)

Subtiële variatie in gevelritmiek versterkt de leesbaarheid van de verschillende volumes. Strokentoren, Haarlem (Hoogveen Architecten)

G8: GELAAGDE GEVELSTRUCTUUR

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

De zachte overgang tussen binnen en buiten wordt gemaakt met gelaagde gevels. De gelaagdheid van de gevel ontstaat uit de samenhang tussen plint, setbacks, loggia's, balkons, tweede gevels en gevelbegroeiing. Deze elementen transformeren het 2-dimensionale gevelvlak tot een ruimtelijke interactiezone. Daarbij is extra aandacht voor de gelaagdheid in de eerste leeflaag, waar de meeste interactie tussen binnen en buiten plaatsvindt.

Richtlijnen

Balkons en tweede gevels

- 8.1 Buitenzijde uitstekende balkons en tweede gevels in rooilijn en bij setback: minimaal 1,8 tot 3m1 diep. Balkons zijn toegestaan vanaf 4,5m1 hoogte en binnen de rooilijn.
- 8.2 Balkons zien er per gebouw hetzelfde uit en zijn (ook van onder in het zelfde kleurenschema afgewerkt. Leuningen zijn gelijke hoogte. Leuningen bij setbacks kronen horen visueel bij de gevel.
- 8.3 Tweede gevels heffen de setback niet op, met minimaal 1,5m1 afstand tot de setback.
- 8.4 Kozijnen zijn teruggelegd (neggemaat min. 15cm1).
- 8.5 Gevelbegroeiing wordt waar mogelijk geïntegreerd binnen het gevelreliëf om de ritmiek en de gelaagdheid te versterken.

Loggia's

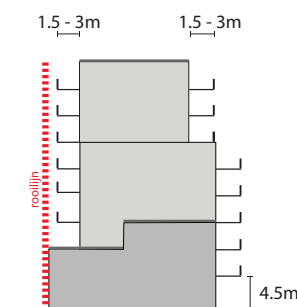
- 8.6 Loggia's zijn 1,8 tot 2,4m1 diep en altijd breder dan diep.
- 8.7 In de plint wordt het woonprogramma uitgevoerd met een overgangszone in de vorm van veranda's en loggia's
- 8.8 Balustrades liggen in het gevelvlak en hebben een materiaal- en kleurgebruik dat aansluit bij de gevel. Aan binnenterreinen wordt minimaal 50% zonder balustrade of afscheiding uitgevoerd.

Voet van gebouw

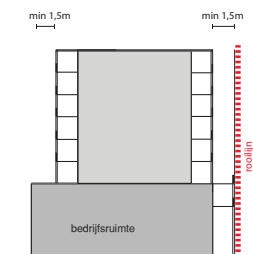
- 8.9 Gebouwen staan op het maaiveld; de onderste meter toont plastic door verspringend metselwerk of houtwerk, geïnspireerd op historische voorbeelden en de geest van Dudok.
- 8.10 De plastic en verspringingen in de plint of het basement hebben een menselijke schaal en creëren plekken om te verblijven, zoals zitplekken, lage balustrades of ruimte voor plantenbakken. Dit verzacht de overgang tussen binnen en buiten en draagt bij aan interactie met de omgeving.

Setbacks en verspringingen

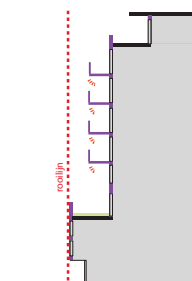
- 8.11 Setbacks creëren ruimtelijke diepte, dempen of versterken lichtinval en bieden ruimte aan verblijfsplekken tussen binnen en buiten.
- 8.12 Verspringingen worden afgestemd op ritmiek en gelaagdheid van de gevel en vormen plekken voor balkons, loggia's of begroeiing.

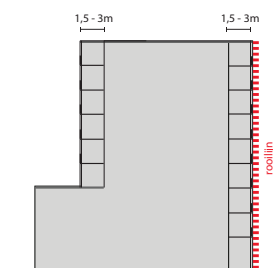
Uitstekende balkons: 1,8-3m1 diep, kleiner dan onderliggende setback en toegestaan vanaf 4,5m1 hoogte binnen de rooilijn.

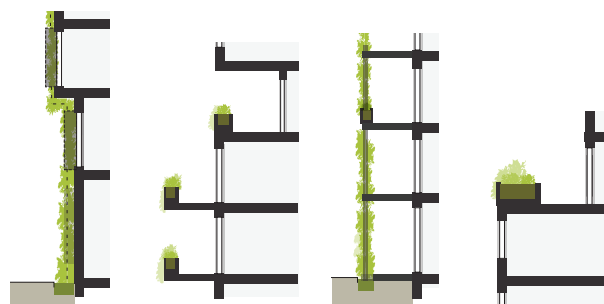
Buitenzijde uitstekende balkons en tweede gevels bij setback minimaal 3m1 uit rooilijn.

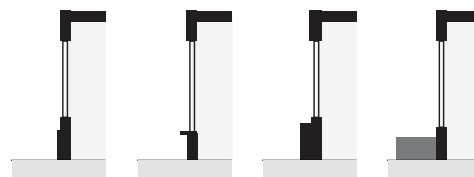
Alle balkons van een gebouw zien er rondom hetzelfde uit en hoogwaardig afgewerkt (ook van onder). Leuningen zijn van gelijke hoogte. Bij terrassen, setbacks en kronen hoort de leuning visueel bij de gevel.

Diepte van een loggia is 1,8 - 3m1. Ook loggia's heffen een setback visueel niet op.

Gevelbegroeiing wordt waar mogelijk geïntegreerd binnen het gevelreliëf om de ritmiek en gelaagdheid te versterken.

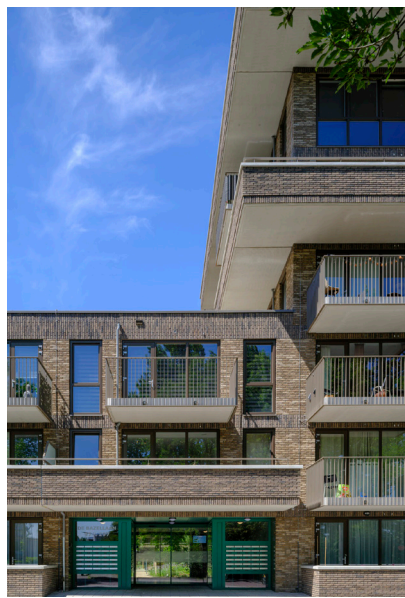

Aandacht voor plastic in de voet (basement/borstwering) van het gebouw om de aanhechting van het gebouw op het maaiveld te accentueren.

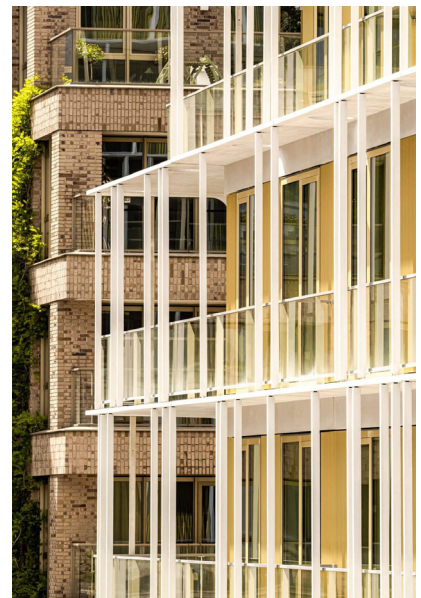

Balkons zijn onderdeel van de gevelstructuur en liggen binnen de rooijlijn. Highnote Residential Tower, Almere (Stunionedots).

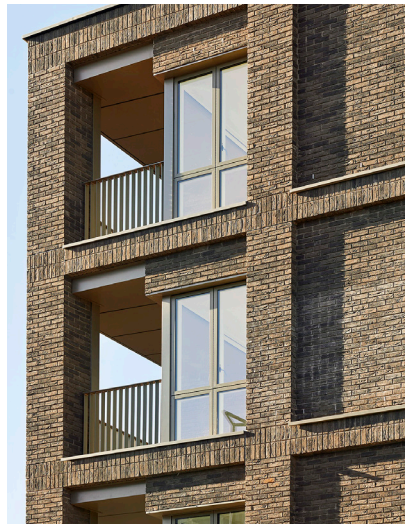
Gelaagde gevelstructuur met balkons, patio's en doorkijk in entree. Strokontoren, Dudokpark Haarlem (Hoogeveen Architecten)

Gebouw met tweede gevel, waarbij de setback niet verdoezeld wordt. The Line, Amsterdam (Orange Architects).

Groene gevel geïntegreerd in het gevelreliëf. Villa M, Parijs (Triptyque).

Inpandige balkons binnen kubische vorm. Harrow Road (Rolfe Judd).

Raamwerk van bijpassend materiaal geeft gelaagdheid. Veluwe Proeftuin / WFC, Ede (MIX architectuur)

Verhoogde loggia in gevel zorgt voor interactieve overgang tussen binnen en buiten. Little C, Rotterdam (CULD en INBO).

Loggia in gevel zorgt voor interactieve overgang tussen binnen en buiten. De Regulateur, Groningen (De Zwarte Hond).

De voet van het gebouw vormt een menselijke schaal en biedt ruimte voor planten en zitplekken. Villa in Hilversum (Dudok).

Groene gevel geïntegreerd in het gevelreliëf. Icaro Jardins da Graciosa, Curitiba (Studio Arthur Casas).

G9: DUURZAAM EN HARMONIEUS MATERIAAL- EN KLEURGEBRUIK

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

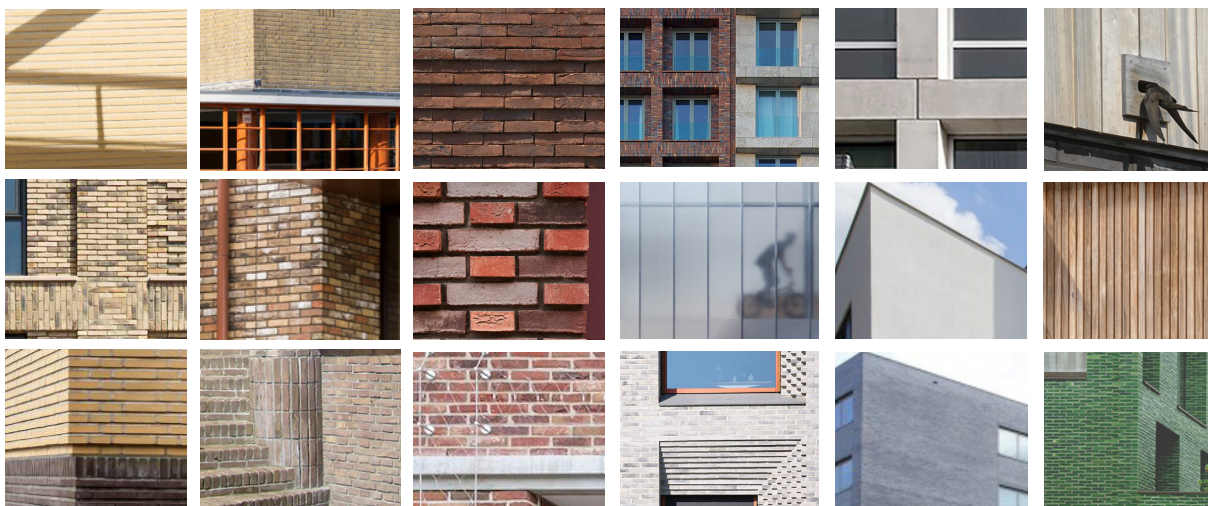
De bebouwing past bij Sportpark en is verfijnd, robuust en ingetogen. De zorgvuldig gekozen materialen en kleuren zorgen voor een harmonieus geheel (eenheid door verscheidenheid). Afwisseling van kleurgebruik is daarbij schilderachtig (dus niet zeer contrastrijk). Natuurlijke aardse tinten - ontleend aan het rijke verleden van Sportpark en Hilversum - en eerlijke materialen (eventueel geschilderd) zorgen voor uitstraling die aansluit bij bestaande bebouwing, cultuurhistorie en de eenheid in verscheidenheid van Sportpark.

Palet van natuurlijke aardse tinten gebaseerd op de kleuren van de bestaande bebouwing en de cultuurhistorie. De dominante kleuren zijn roodbruine, zandkleurige en grijze tinten. De maat van het blokje is een indicatie van hoeveel deze kleur uiteindelijk zichtbaar moet zijn op Sportpark.

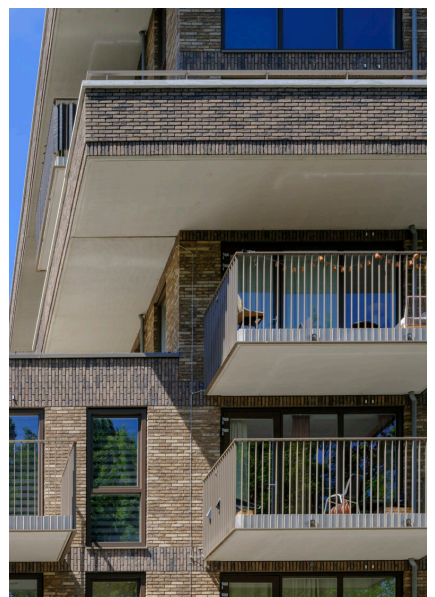
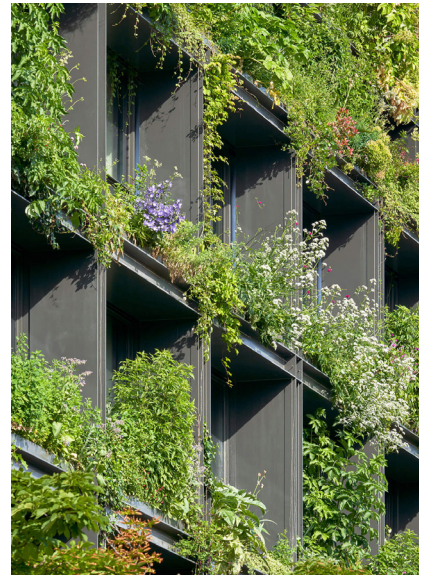
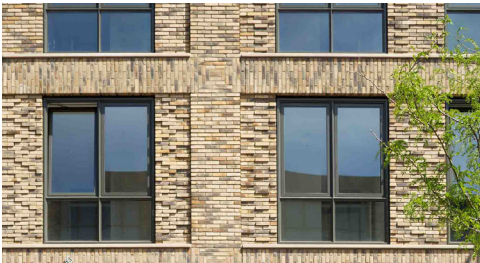
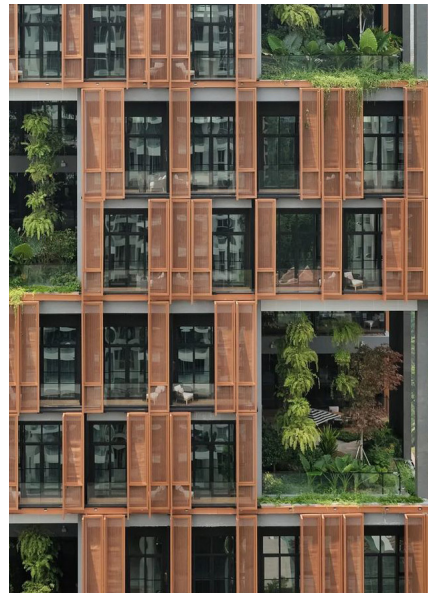
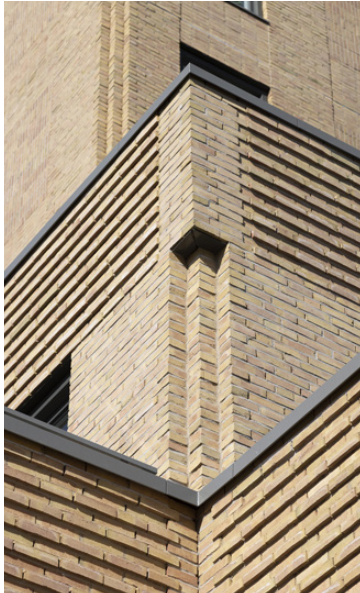
Richtlijnen

- 9.1 Het kleur- en materiaalgebruik blijft binnen het palet van aardse natuurlijke tinten, om visuele samenhang in het gebied te creëren.
- 9.2 De meest voorkomende hoofdmaterialen zijn baksteen en hout; in een bouwblok heeft tenminste 50% van de gevels baksteen als hoofdmateriaal. Na baksteen komen hout en natuursteen het meest voor, vervolgens metaal. Imitatie is onwenselijk, minerale strips zijn in principe niet toegestaan.
- 9.3 In de gevels van de onderste leeflaag is extra aandacht voor detail en plastic (o.a. siermetselwerk).
- 9.4 Bouwdelen hebben één hoofdmateriaal en/of -kleur. Tussen gestapelde bouwdelen is een subtiel verschil mogelijk (zie G6).
- 9.5 Kleurverschillen binnen een geveloppervlak zijn beperkt, indien toegepast variëren zij van monochroom tot een gemiddelde ton-sur-ton. Er zijn geen sterke contrasten. Voor lateien en onderdorpels e.d. mogen afwijkende materialen gebruikt worden.
- 9.6 Details en elementen (zoals balustrades, zonwering, kozijnen, luifels en brievenbussen) sluiten qua kleur aan op het gevelmateriaal en vormen met het hoofdmateriaal van het gebouw een rustig, samenhangend zorgvuldig ontworpen geheel - inclusief balkons, galerijen en loggia's. (zie ook G8)
- 9.7 Balustrades zijn per gebouw uniform in materiaal en detaillering en niet-reflecterend.
- 9.8 Gevels zijn poreus t.b.v. natuurinclusiviteit ('gebouw als rotsbiotoop').

Ter inspiratie: collage van diverse materialen en kleuren (deels bestaand op Sportpark)

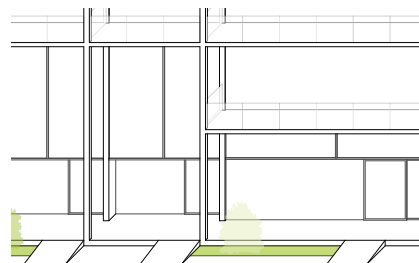
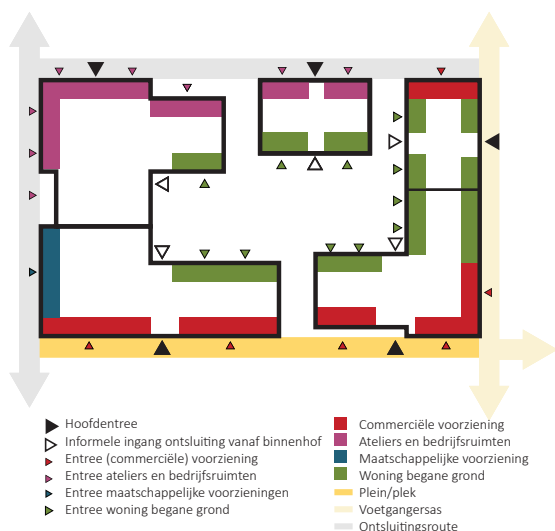
G10: DE PLINT ACTIVEERT EN VERBINDT

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

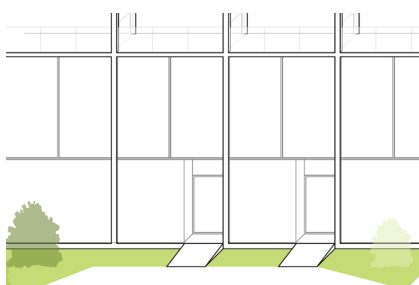
De plint is een essentieel onderdeel van de Hilversumse leeflaag en vormt de belangrijke overgang tussen gebouw en maaiveld. Door transparantie, reliëf, gelaagdheid en verfijning in de gevel versterkt de plint de leesbaarheid van het gebouw, de interactie tussen binnen en buiten en tussen openbaar en privé. In combinatie met duidelijk zicht op functies achter de gevel, zorgt dit voor een levendige en sociaal veilige openbare ruimte. De vormgeving van de plint heeft een flexibele relatie met de functie die erachter plaatsvindt. Dit vormt een onmisbaar principe bij de uitwerking van de interactieve onderste leeflaag.

Richtlijnen

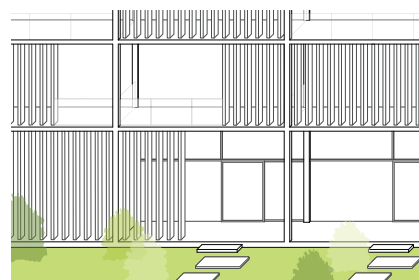
- 10.1 Plinten zijn transparant en hebben ca. 40% glas, reliëf en een borstwering waar mogelijk.
- 10.2 Hoe publieker het programma achter de plint (horeca, winkel, kantoorlobby), tensij de functie duidelijk vraagt om meer privacy (school, gezondheidscentrum, woning). Bij de uitwerking hiervan biedt gelaagdheid van de gevel uitkomst.
- 10.3 Plinten hebben een verdiepingshoogte van minimaal vier meter netto en maximaal 7,5 meter netto. Ook bij grondgebonden woningen is de begane grond minimaal vier meter netto hoog.
- 10.4 Een programmatisch verschil tussen de plint en de bovenliggende bouwlagen is duidelijk afleesbaar in de gevel, door bijvoorbeeld geleding in het metselwerk. De toepassing van grote puien, een andere raamindeling, verfijning in textuur en/of een terugligging van maximaal 3m1.
- 10.5 Werkruimtes en voorzieningen zijn direct toegankelijk vanaf de openbare ruimte waarbij elke functie een eigen voordeur heeft. Voor het geheel van de plint is er uiterlijk elke 20m1 een deur of terrasdeur aanwezig, behalve bij grote maatschappelijke voorzieningen.
- 10.6 Gesloten delen van plinten, zoals bergingen, nuts- en parkeeringangen zijn onopvallend ontworpen, maximaal 8m1 lang en liggen verspreid over het blok. Dit draagt bij aan de interactieve plinten en optimale sociale veiligheid in Sportpark.

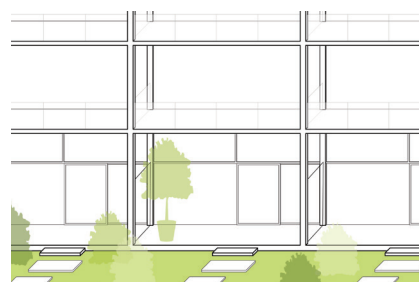
commerciële voorziening

ateliers- en bedrijfsruimten

maatschappelijke voorziening

woning begane grond met veranda

Plintprogramma en relatie met de openbare ruimte.

Indicatieve vormgeving van gelaagde plinten voor verschillende functies

Plint over twee bouwlagen, hoge transparantie; zichtbaar wat binnen gebeurt. Mercado, Groningen (foto: S. van Damme).

Actieve terugliggende plint biedt uitnodigende en geborgen plek met speel-mogelijkheden op de grens van binnen-buiten. The Shea, Seattle (Public47)

Teruggelegde transparante plint met verharding tot aan de gevel. Appleby Blue Almshouse (Witherford Watson Mann)

Compositie kubische volumes vormt uitnodigende entree. Cartesiuskwartier (Barcode, WAX)

Transparante plint toont werkfunctie achter gevel. De Plint, Tilburg (BVAB)

Setback in plint versterkt interactie tussen binnen en buiten. Funenpark, Amsterdam (Architekten Cie).

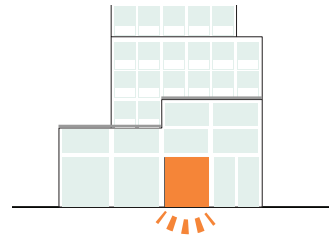
Woningen met buitenruimte binnen rooilijn direct aan het groen. De Veluwe Proeftuin, Ede (MIX Architecture).

G11: DUIDELIJKE ENTREES

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

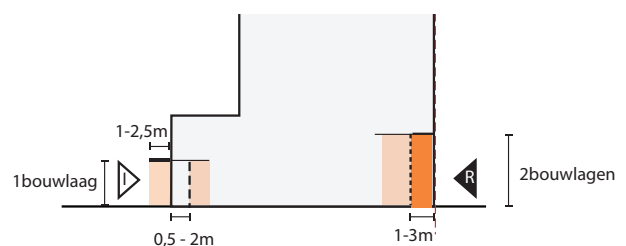
Entrees zijn herkenbaar vormgegeven, goed bereikbaar en met bijzondere details onderdeel van de architectuur van het gebouw. Ze dragen bij aan oriëntatie en levendigheid in het gebied. Transparantie in combinatie met een of meer verblijfsfuncties en royale maatvoering, garandeert een sterke relatie tussen binnen en buiten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen hoofdentrees, informele entrees, entrees voor functies / begane grondwoningen en logistieke entrees.

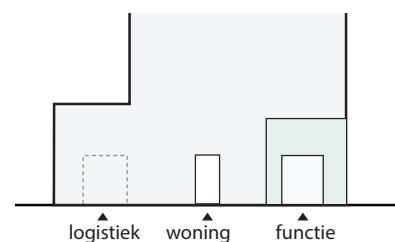
De hoofdentree is herkenbaar in de gevelopbouw van de eerste leeflaag, waar mogelijk in een symmetrische positie.

Richtlijnen

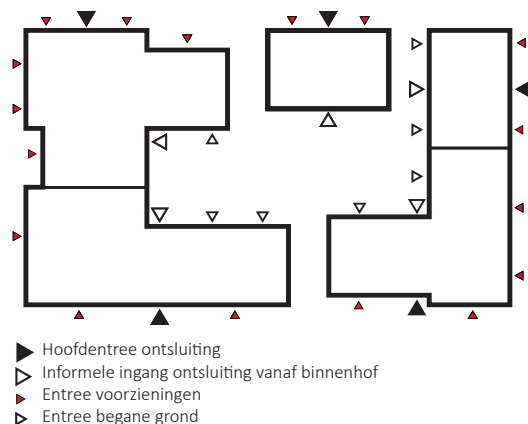
- 11.1 Entrees zijn harmonisch ingepast in de architectuur van het gebouw.
- 11.2 Entrees zijn duidelijk te onderscheiden in de gevelopbouw, door grootte van het gevelvlak, transparantie, plastic/teruglegging, luifels/lateien, detaillering en kleurgebruik.
- 11.3 Entreegevels zijn transparant. Brievenbussen en bellentableaus zijn compact en belemmeren de visuele relatie binnen-buiten minimaal.
- 11.4 Terugliggende entrees zijn min. 50% breder dan ze diep zijn en daarmee sociaal veiliger.
- 11.5 De hoofdentree is ruim, heeft een transparante gevel, staat in directe relatie met de openbare ruimte en is zorgvuldig vormgegeven onderdeel van de gevelcompositie. De entree is van afstand zichtbaar, warm verlicht en onderscheidend.
- 11.6 De hoofdentree van grote gebouwen ligt 1-3m1 terug ten opzichte van de gevel en heeft een hoogte van ten minste twee bouwlagen.
- 11.7 De hoofdentree van elk gebouw dient in verbinding te staan met de openbare ruimte, het binnenterrein en mogelijke collectieve daktuinen, zodat deze voor gebruikers en bewoners goed bereikbaar zijn.
- 11.8 De informele entree (binnenzijde bouwblok) ligt minimaal 0,5 en maximaal 2 meter terug ten opzichte van de gevel, of heeft een luifel van 1-2,5m1 diep en min. 4,2m1 vrije ruimte onder de luifel.
- 11.9 Luifels zijn toegestaan voor zowel informele entrees als hoofdentrees, mits deze maximal 0,5m1 door de rooilijn steken.
- 11.10 Expeditie-/logistieke entrees zijn onopvallend in de gevel weggewerkt.

Maatvoerende richtlijnen voor hoofdentrees (R) en informele entrees (I)

Entrees voor functies en woningen ingetogen, logistieke entrees onopvallend

Type entrees in een bouwblok

Terugliggende hoofdentree, 's avonds duidelijk herkenbaar. World Food centre, Ede (MIX)

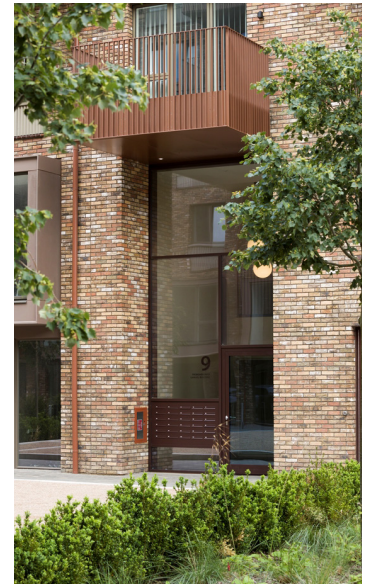
Informele entree met subtiel ontworpen luifel en transparante gevel. Appartementencomplex, Parijs (Mars Architecture)

Informele entree in het groen met kleine luifel. Hoogte Kadijk, Amsterdam (Delva)

Duidelijk herkenbaar en transparant geveloppervlak markeert entree (Mercado, Groningen).

Tweelaagse glasgevel, beperkte impact van brievenbussen op transparantie (Crocker)

Hoofdentree en informele entree staan in verbinding. Billancourt, Parijs

Zichtbare entree door kleur, teruglegging en transparantie. Strijp S, Eindhoven (Orange architects)

Herkenbare hoofdentree van twee verdiepingen met terugligging. (Gelauf architecten)

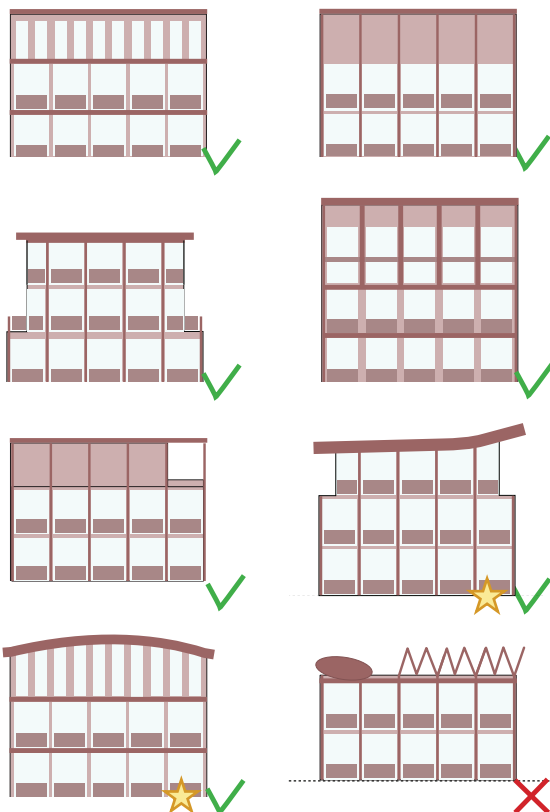
G12: DE VIJFDE GEVEL EN KROON ZIJN MEE ONTWERPEN EN GOED BENUT

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

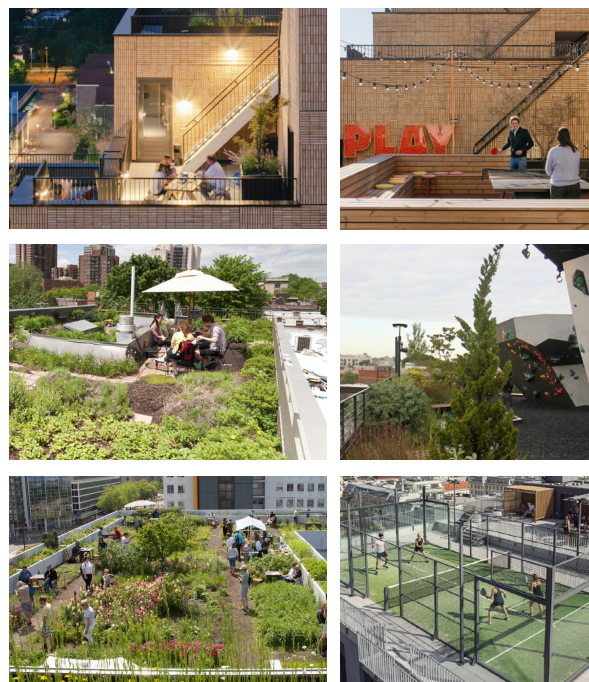
De vijfde gevel en de kroon (het dakvlak en de bovenste bouwlaag) vormen een eigentijdse uitwerking van inspirerende voorbeelden uit de historie van Sportpark en Dudokstijl. Ze zijn zorgvuldig ontworpen als architectonische en tevens duurzame afsluiting van het gebouw en dragen bij aan een tegelijk herkenbaar, samenhangend en duurzaam daklandschap. Daken zijn in de basis vlak en begroeid en worden benut voor energieopwekking, natuur en collectief of individueel gebruik. De hoogste daken worden vooral voor energieopwekking ingezet, plaatselijk met zonnekroon en 'bruin' dak met lokale grond, waar alles mag groeien.

Richtlijnen

- 12.1 Het bovenste deel van een gebouw is als architectonische beëindiging van het gebouw mee ontworpen. Dit bovenste deel is tussen de 1m1 en 2 bouwlagen hoog en kan uitgewerkt worden als een meer verfijnde geleding en plastiek van de gevel, of een meer onderscheidend gebouwdeel (kroon) of zonnekroon.
- 12.2 De kroon is in hetzelfde of een samenhangend alternatief materiaal vormgegeven, binnen de kubische vormtaal van Sportpark en in harmonie met de architectonische principes van het gebouw. Hiermee blijft eenheid in verscheidenheid het overheersende thema van Sportpark.
- 12.3 Daken zijn plat (horizontaal), om als buitenruimte te kunnen gebruiken. Dakranden zijn horizontaal en met de gevel mee ontworpen (geen aparte railing).
- 12.4 Daken van publieke gebouwen op bepaalde locaties mogen afwijken, waarbij inspiratie geput kan worden uit de cultuurhistorie van Sportpark.
- 12.5 Collectief dakterras: daken en daktuinen zijn opgetild landschap, dus worden benut als groene, collectieve tuinen voor o.a. community building, fitness en voedselproductie. De inrichting is natuurinclusief, passend bij de plaatselijke biotoop (zie S1 en het SP).
- 12.6 Per bouwblok heeft de helft van de daken een beweegaanleiding.
- 12.7 Gebouwen hebben een divers daklandschap met bruine- en groene daken; zet op de hoogste daken vanaf 30 meter op meer schrale daken: 'bruindak'.
- 12.8 De hoogste daken worden ook gecombineerd met energieopwekking. De gevel loopt voldoende door, eventueel in de vorm van een zonnekroon, om installaties aan het zicht te onttrekken.
- 12.9 Tot een hoogte van 24 meter zijn de daken van gebouwen collectieve daktuinen met kleine bomen, heesters en lage beplanting (grondpakket van min. 0,8m1), maar ook lichte constructies (zoals kassen, pergola's, sportkooi).
- 12.10 Voor setbacks met een grotere terugspringing dan 3m1 gelden de eisen voor een collectief dakterras.

Kronen zijn zorgvuldig vormgegeven. Lessenaarsdaken en boldaken zijn uitzonderingen (★) voor ankerpunten, evenals afwijkende dakvormen denkbaar bij publieke gebouwen worden in overleg met supervisor zijn.

De vijfde gevel is mee ontworpen met ruimte voor begroeide groene en bruine daken, collectieve daklandschappen en geïntegreerde energie-infrastructuur.

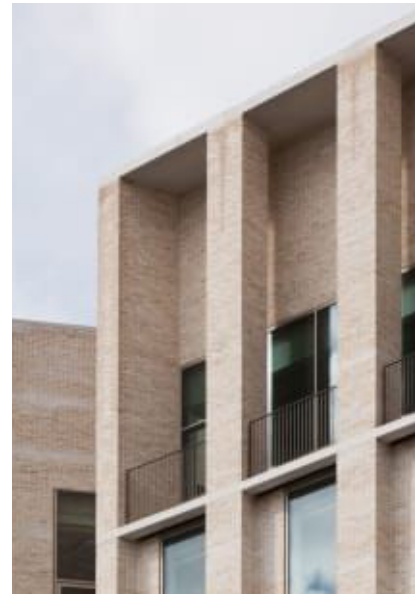
Tribune Draughtbaan Sportpark met lessenaarsdak.

Gevelbeëindiging met duidelijke dakrand. Nike kantoor, Hilversum.

Verschillende verfraaiingen (traditioneel en modern) van daklijst/kroon in een beeld zichtbaar. Railcenter, Amersfoort (MIX)

Kroon over meerdere verdiepingen is mee ontworpen. Dundee House, Schotland (Reiach and Hall).

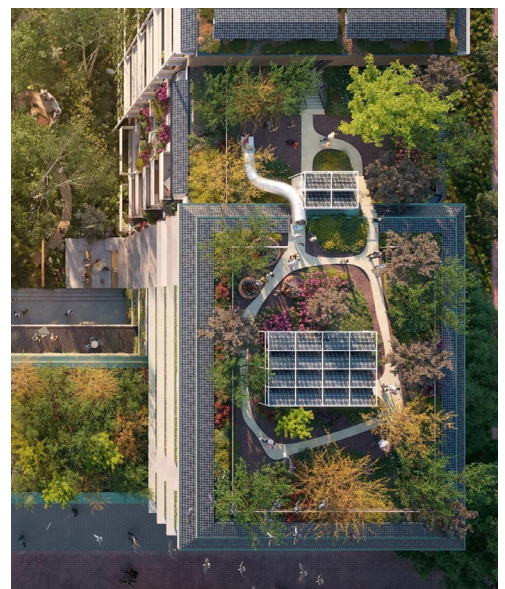
Kroon is mee ontworpen: setback en uitstekend dak tot aan de hoofdgevel. Complex NoHo, New York (Selldorf Architects)

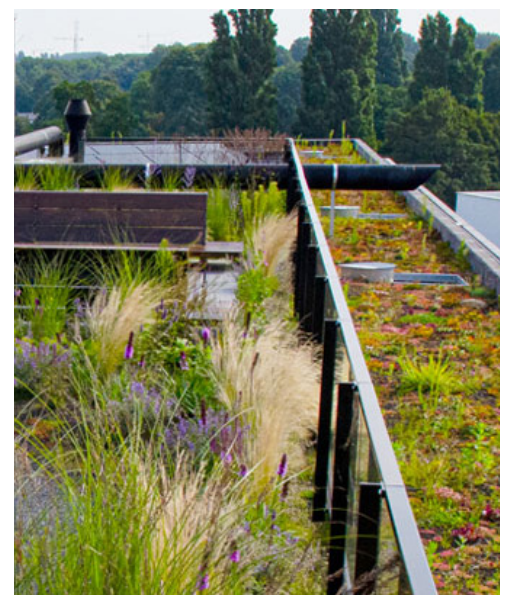
Setback groter dan 3 meter biedt ruimte aan een collectief dakterras.

Sporten op dak; sintelbaan om groen. Royal Eden Docks, Queens Cross, Londen (Fraser & Co)

Groene benutte dakoppervlakken, met speelse elementen en energieopwekking. Amstel kavel7 (Bureau B+B)

De vijfde gevel is mee-ontworpen: groene daken.

ONTWERPPRINCIPES TECHNIEK EN INSTALLATIES

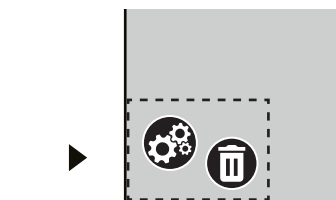

T13: TECHNISCHE EN FUNCTIONELE RUIMTEN MEE ONTWERPEN

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

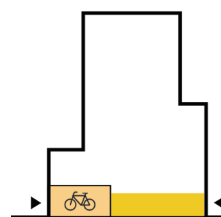
Technische installaties, bergingen en parkeerruimten zijn uit het zicht en integraal in de gebouwvolumes mee ontworpen. Technische ruimten zijn functioneel en esthetisch ingepast. Technische ruimten worden zo min mogelijk gebundeld langs gevels om grote gesloten geveldelen te voorkomen.

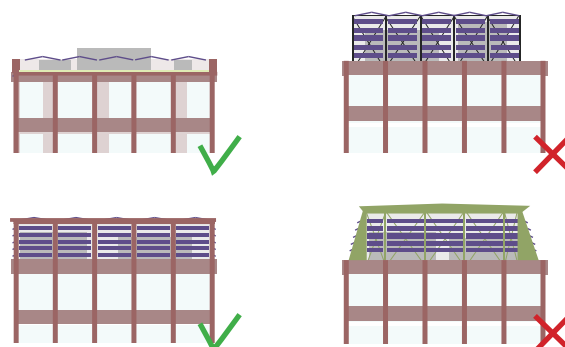
Technische ruimten en opslag van bedrijfsafval zijn inpassend geplaatst.

Richtlijnen

- 13.1 Technische installaties en nutsvoorzieningen zijn inpassend geplaatst. Ze worden fraai en onopvallend in de architectuur geïntegreerd. Technische ruimten, die directe toegang van buiten vereisen, zijn verspreid geplaatst en beslaan maximaal 8m1 gevellengte en een hoogte van één bouwlaag.
- 13.2 Technische ruimten zijn niet geplaatst achter gevels aan levendige openbare ruimten, waar een hoge interactie tussen binnen en buiten gewenst is (zoals aan pleinen).
- 13.3 Afvalverzameling van bedrijfsafval gebeurt inpassend.
- 13.4 Nutsvoorzieningen vereisen direct toegankelijke deuren in de gevel.
- 13.5 Parkeergarages zijn uit het zicht. De toegangen tot garages zijn ingetogen en hoogwaardig ingepast in de bouwmasa en mee ontworpen in de gevel.
- 13.6 Fietsparkeren wordt inpassend ingepast. Gevels naar buitenruimte of interne ontsluitingsruimten zijn hoogwaardig en (minimaal 40%) transparant vormgegeven t.b.v. een sociaal veilig functioneren. Ingangen zijn duidelijk zichtbaar, goed verlicht en volledig geïntegreerd in het ontwerp van de gevel.
- 13.7 Tijdelijk fietsparkeren voor bezoekers is op enkele kleinschalige, duidelijk aangegeven plekken mogelijk (zonder beugels of nietjes).
- 13.8 De hoogste daken hebben mee ontworpen zonnepanelen om elektriciteit duurzaam op te wekken. Zonnepanelen zijn integraal in het gevelontwerp meegenomen.
- 13.9 Infrastructuur voor energie en andere technische voorzieningen wordt zodanig geïntegreerd dat deze niet zichtbaar zijn vanaf de begane grond.
- 13.10 Integratie van techniek: hemelwaterafvoer is uit het zicht in de gevel geïntegreerd. Ook wordt vanaf balkons niet direct op het maaiveld gespuid.
- 13.11 Gevelverlichting en aanlichting worden terughoudend toegepast; zij ondersteunen oriëntatie en veiligheid, met minimale hinder voor de natuur.

Inpassende fietsenstallingen zijn vanuit twee zijden bereikbaar. Stallingruimten aan de gevel zijn transparant t.b.v. sociale veiligheid.

Technische installaties op daken zijn uit het zicht geplaatst. Hogere daken worden gebruikt voor energieopwekking, waarbij zonnepanelen kunnen worden toegepast.

Entree parkeergarage (l) en zonnecroon (r) zijn mee ontworpen

ONTWERPPRINCIPES ONDER- SCHEIDENDE GEBOUWEN

O14: BEELDBEPALENDE ANKERPUNTEN OP SPORTPARK

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

Gebouwen die nadrukkelijk in het zicht liggen, dragen als beeldbepalende panden in sterke mate bij aan de identiteit van Sportpark en Hilversum. Dit principe is geworteld in de tuinstadgedachte en herkenbaar door heel Hilversum. Het betreft gebouwen op zichtassen, gebouwen die een entree markeren, of landmarks. Op naastgelegen facetkaart zijn ankerpunten aangegeven. Het ontwerpprincipe van deze gebouwen is in belangrijke mate geïnspireerd door de cultuurhistorie van het gebied.

Richtlijnen

- 14.1 Ankerpunten hebben een duidelijke opbouw met basis, kroon, symmetrie en cultuurhistorisch verankerd kleurgebruik.

Beeldbepalende gebouwen

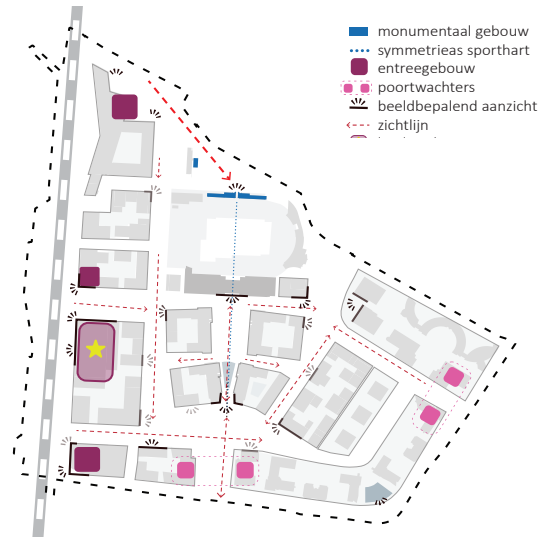
- 14.2 Beeldbepalende gebouwen hebben een duidelijk herkenbare 1e leeflaag, opbouw en een nadrukkelijk vormgegeven kroon van minimaal 1 à 2 bouwlagen. Het aanzichtdeel (gebouwdeel of gebouw) heeft een herkenbare symmetrie.
- 14.3 In de onderste leeflaag wordt extra aandacht besteed aan architectonische details in de gevel, bijvoorbeeld voor een voet, een basement of een hoekje uit het gebouw, deze zijn dan opgenomen zijn in de totale plastic (zie G7). Plekken die hier ontstaan zijn ook in de avonduren zichtbare en veilige plekken. Gevelbegroeiing is een duidelijk statement dat bijdraagt aan het beeldbepalende gebouw en de identiteit van Sportpark en Hilversum.

Entreegebouwen

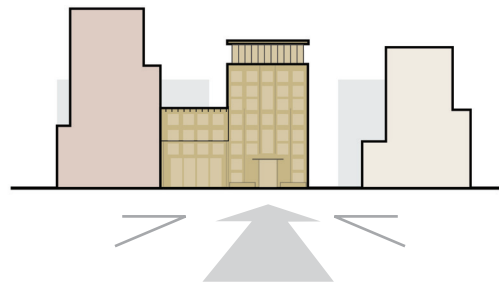
- 14.4 Entreegebouwen fungeren als uithangbord van het gebied en vormen duidelijke 'hoekstenen', met bovengemiddelde maat. Daarom hebben ze een beeldbepalend aanzicht naar zowel de omgeving als de route het gebied in.

Poortwachters

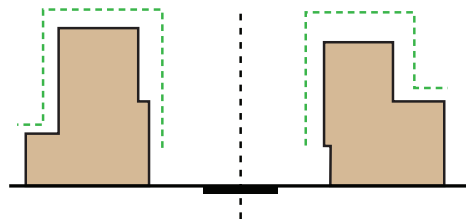
- 14.5 Er zijn gebouwen aangewezen als poortwachters. Deze gebouwen aan weerszijden van een gebieds-entree hebben eenzelfde orde-grootte volume en een hoge mate van overeenkomst in kleur en materiaalgebruik.
- 14.6 Poortwachters hebben een hoge mate van symmetrie ten opzichte van elkaar over de entree-as. De ruimtelijke indeling van beide kavels is daarmee ook soortgelijk. Dit geldt niet voor de hoofdentrees van deze gebouwen.
- 14.7 Indien een van beide poortwachters al is ontwikkeld, wordt de nieuwe poortwachter soortgelijk aan de reeds bestaande poortwachter ontwikkeld. Indien in het overkoepelend plan en binnen enkele jaren ook de bestaande poortwachter wordt gerenoveerd of sloop-nieuwbouw ondergaat, worden in samenspraak met supervisie in lijn met het SP duidelijke uitgangspunten geformuleerd.

Panden die als ankerpunt zijn aangemerkt, waaronder beeldbepalend aanzicht, entreegebouw of poortwachter, en landmarkgebouw (O17)

Beeldbepalend gebouw toont sterke karakteristiek in lijn met cultuurhistorische waarden; opbouw met duidelijke basis en kroon (indicatief; vele soorten kronen denkbaar), symmetrie en kleurgebruik.

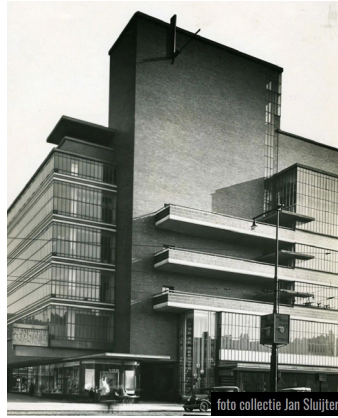

Poortwachters zijn soortgelijk van kleur en compositie en zijn in hoge mate symmetrisch t.o.v. de entree-as.

Aanzicht met sterke symmetrie, duidelijke plint en kroon en geveldetail zichtbaar. Glattburg (M. Dudler)

Overhoekse compositie van Dudok (oude Bijenkorf, Rotterdam, Dudok)

Pand met kenmerkende kleur, symmetrie en ritmiek, aandacht voor dak- en hoekoplossing. Diepte in gevelplaat en sterke plint ontbreekt hier. Schiedam (n.b.)

Aandacht voor geveldetail, sterke symmetrie en ritmiek voor gevel op zichtlijn. Berlage lyceum, Amsterdam

Duidelijke symmetrie, herkenbaar kleurgebruik, verbijzondering met ronde hoek. Cadix (BULK arch.)

Aandachtig ontworpen hoek, met ronde hoek, teruglegging en speelse volume compositie. Atleet, Amsterdam.

Gevelgroen als statement. Villa M, Parijs (Tryptique)

Hoge mate van symmetrie, onderscheidend materiaalgebruik. Brugge, BE (POLO architecture)

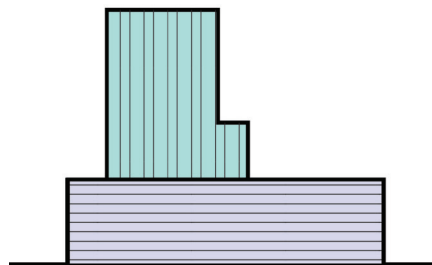
Huidige poortwachters aan zuidzijde van Sportpark: soortgelijke grootte, opbouw, kleur, symmetrie en afstand tot kavelgrens, duidelijk herkenbaar als ensemble

O15: HERKENBARE SPORTPARKFUNCTIES ONDERDEEL VAN HET GEBOUW

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

Grote gebouwen en gebouwdelen met functies sport, onderwijs en soortgelijke maatschappelijke functies zijn duidelijk te herkennen in Sportpark.

Gebouwdelen met onderscheidende grootschalige maatschappelijke functie onderscheiden zich in kleur en/of materiaal, maar niet qua compositieprincipes

Richtlijnen

- 15.1 Publieke gebouwen, zoals scholen, sportscholen of andere beeldbepalende functies, onderscheiden zich in maat, schaal en architectonische opzet van de omliggende bebouwing. Ze vormen herkenbare ankerpunten binnen het bouwblok, zonder de eenheid van het geheel te verstoren.
- 15.2 Gevels aan de openbare ruimte hebben een openbaar karakter en dragen bij aan de uitstraling van het bouwblok.
- 15.3 Uitbreidingen of optoppingen van (bestaande) herkenbare gebouwen of gebouwdelen worden ontworpen als een nieuwe tijds laag. Het bestaande gebouw blijft leesbaar, terwijl het nieuwe volume zich als eigentijdse uitbreiding respectvol voegt in het nieuwe totaalbeeld
- 15.4 Indien naast optopping of uitbreiding ook vernieuwing van de bestaande gevel noodzakelijk is, gelden de reguliere eisen voor beeldkwaliteit.

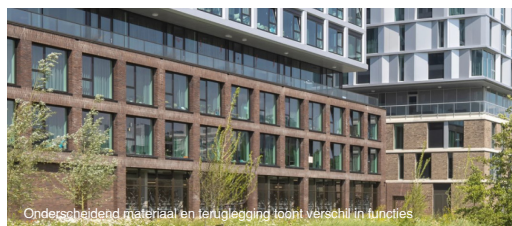
Onderste leetlaag (met hoogteverschijning) geschikt voor vegetatie vanuit volle grond op gevel. Nieuw-West, P. de Ruijter

Onderscheidend materiaal en openheid in hoge plint in kubische volumecompositie

Onderscheidend gevelmateriaal in de plint markeert onderwijsfunctie. Django, Amsterdam (KCAP)

Onderscheidend materiaal en lanuglegging toont verschil in functies

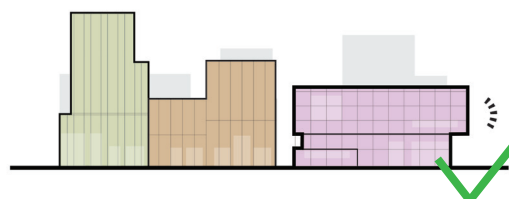
O16: LANDMARK GEBOUW

OMSCHRIJVING ONTWERPPRINCIPE

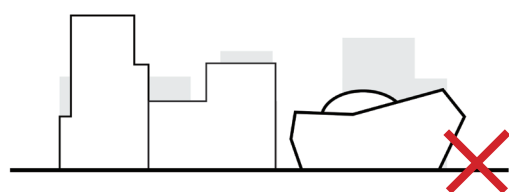
Een landmarkgebouw vormt een extra verbijzondering op ontwerpprincipes O15 en O16. Dit zijn gebouwen die zeer onderscheidend zijn in maat, in functie en locatie een belangrijke uitdrager zijn van de identiteit van Sportpark en Hilversum. In het SP valt het multisportcomplex binnen deze categorie. Deze gebouwen vormen op meerdere ontwerpprincipes een uitzondering. Landmarks zijn nieuwe gebouwen; historische landmarks zijn monumentaal. Een landmark-gebouw haalt inspiratie uit (bestaande en verdwenen) gebouwen op Sportpark.

Richtlijnen

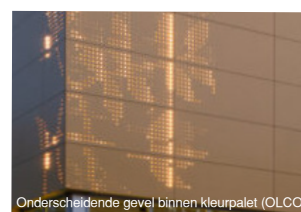
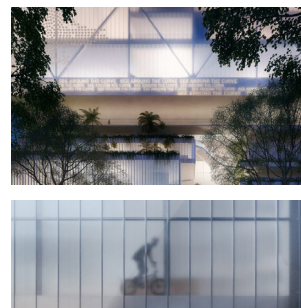
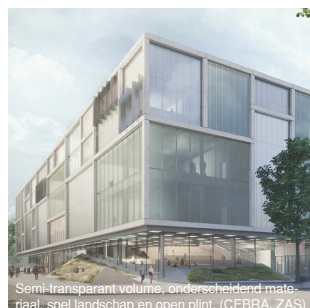
- 16.1 Een landmarkgebouw is gesitueerd op plekken die duidelijk zichtbaar zijn voor lokale gebruikers, maar ook voor passanten, dus aan doorgaande routes of bij plekken van samenkomst in het gebied.
- 16.2 Kleurgebruik en grote raampartijen/vliesgevels zijn sterk gerelateerd aan de cultuurhistorie. Denk aan de oude expohal als inspiratie.
- 16.3 Een landmarkgebouw onderscheidt zich duidelijk van naastgelegen gebouwen, door met name kleur- en/of materiaalgebruik.
- 16.4 De opbouw van landmarks volgt minder strict de gelaagdheid en setbackrichtlijnen, maar kent nog steeds een duidelijke 1e leeflaag. Indien lager dan twee bouwdelen (tot 24m1) is voor het gebouw geen setback nodig. Er is zelfs een sterke overhang/uitkraging denkbaar (2-8m1).
- 16.5 Er is veel transparantie en meer menselijke maat in de plint, een rustig ritme in de gevel, kubische vormtaal en kleur- en materiaalgebruik binnen de kaders van dit BKP. Gesloten geveldelen zijn toegestaan, maar liggen niet aan actieve buitenruimten.
- 16.6 Gevel- en dakgroen zijn goed zichtbaar en dragen sterk bij aan de natuur-inclusiviteit van Sportpark.
- 16.7 Het principe en de richtlijnen voor landmarkgebouwen zijn beschreven om strijdigheden tussen reguliere eisen en eisen van zichtbaarheid van het landmarkgebouw te voorkomen.

Landmark is onderscheidend door kleur en materiaalgebruik, maar blijft passend in kalme kubische voorkomen van Sportpark

Geen sterk afwijkende vormen voor een landmark

OBJECT- CRITERIA

ALGEMENE OBJECTCRITERIA

Voor het gebied Sportpark zijn de algemene objectcriteria van de welstandsnota overgenomen en als bijlage toegevoegd aan dit beeldkwaliteitsplan. Enkele objecten mogen echter niet toegepast worden in het gebied en zijn daarom niet van toepassing. In dit beeldkwaliteitsplan (BKP) zijn daarnaast enkele aanvullende gebied specifieke objectcriteria opgenomen, die specifiek voor het Sportpark gelden.

De volgende objecten mogen **NIET** toegepast worden binnen het gebied omdat zij niet passen bij het gewenste gebruik, stedenbouwkundige opzet en/of identiteit van het gebied:

Aanbouwen (1) zijn niet toegestaan; vanwege het karakter van de gebouwen en het collectieve gebruik van de publieke ruimte zijn aanbouwen onwenselijk. De binnenterreinen zijn in omvang beperkt en niet geschikt om aanbouwen in te passen.

Bijgebouwen (2) zijn niet toegestaan; de buitenruimte is openbaar of collectief. Bijgebouwen zijn daarom niet toegestaan.

Dakkapellen (3) zijn niet toegestaan; In het gebied zijn geen gebouwen met dakkappen dus er is geen ruimte voor dakkapellen.

Voor de volgende ingrepen en objecten zijn (op basis van de algemene objectcriteria als omschreven in de welstandsnota die in dit BKP zijn overgenomen) vervangende gebied specifieke objectcriteria geformuleerd passend bij de beoogde beeldkwaliteit voor Sportpark:

Gevelwijzigingen (4); gevelwijzigingen dienen te passen in het architectonische beeld van het gebouw waar ze onderdeel van zijn. Ze hebben dezelfde uitstraling, materialisering en detaillering. Voor gevelwijzigingen gelden dezelfde spelregels als het gebouw waar ze onderdeel van zijn zoals omschreven in het betreffende hoofdstuk in dit BKP.

Erfafscheidingen (5); erfafscheidingen zijn alleen toegestaan op binnenterreinen. Zie voor de nadere eisen Ontwerpprincipe G11 van dit BKP.

Installaties (6); Installaties zijn ingepast binnen de gebouwen. Zie de criteria als beschreven bij Ontwerpprincipe T13 van dit BKP.

Dakramen en panelen (7); dakramen en panelen, vlak in het dak, passen in het architectonische beeld van het gebouw. Ze mogen indien ingepast in een collectieve daktuin het collectieve gebruik van deze daktuin niet beperken.

Dakopbouwen (8); dakopbouwen dienen te passen bij het architectonisch beeld. Voor dakopbouwen gelden dezelfde spelregels als voor het gebouw waar ze onderdeel van zijn, zie het betreffende hoofdstuk in dit BKP.

Reclame (9);

a. Reclame is een publieke aanprijzing van een bedrijf, een product of een dienst. Onder reclame verstaat dit Beeldkwaliteitsplan ook naamgeving zijnde een voor het publiek waarneembare aanduiding die dient ter identificatie van de daar gevestigde organisatie, functie, voorziening of het gebouw, al dan niet in de vorm van een woordmerk of logo, zonder dat deze naar aard, omvang of vormgeving in overwegende mate is gericht op de aanprijzing van specifieke goederen of diensten. Niet als reclame wordt aangemerkt neutrale (veiligheids)informatie en bewegwijzering, al dan niet voorzien van ondergeschikte naamgeving, die naar aard, omvang en vormgeving niet tot doel heeft de aanprijzing van goederen of diensten.

b. Voor reclame is in veel gevallen een vergunning nodig. Een welstandsbeoordeling maakt deel uit van deze vergunningprocedure. Indien voor reclame of een andere uiting (bijvoorbeeld bij vergunningvrije bouwwerken zoals naamgeving en bewegwijzering) geen vergunningplicht geldt, fungeert dit Beeldkwaliteitsplan als handvat bij de repressieve welstandstoets.

c. Reclame is beperkt en alleen toegestaan in de plint van de gebouwen bij de hoofdentrees.

d. Bij gebouwen die uitsluitend een woonfunctie hebben, en bij de woonfunctie van gemengde gebouwen, is geen reclame toegestaan.

e. Reclame is mee ontworpen en onderdeel van het gevelontwerp van het betreffende gebouw.

f. Per entree is er maximaal 1 reclame uiting haaks op de gevel toegestaan, deze steekt maximaal 70 cm buiten de gevel, heeft een hoogte van maximaal 100 cm en onder de uiting is een vrije hoogte van minimaal 260 cm.

g. Reclame in de gevel is toegestaan in een zone van 70cm hoog boven de entree deur en bestaat uit losse letters, eventueel in de vorm van doosletters met verlichting (lichtbakken zijn niet toegestaan).

h. Reclame in de vorm van losse objecten in de buitenruimte is niet toegestaan, ook niet op private terreinen/buitenruimtes (dit betreft bijvoorbeeld banieren en vlaggen).

Luifels (10); voor de eisen aan luifels zie Ontwerpprincipe B6 van dit BKP.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: SAMENVATTING CULTUURHISTORISCHE VERKENNING

Hier tonen we een destillaat uit de historische verkenning, die meegenomen dient te worden in de vormgeving van plannen in Sportpark (zowel gebouwen als openbare ruimte).

Objecten met cultuurhistorische waarden:

- tribune van Dudok(1920)
- eerste wedstrijdveld (1920)
- met sintelbaan (1942)
- directiegebouwtje 'Huisje van Dudok' (1925)
- entreegebied richting Sportpark vanaf Soestdijkerstraatweg
- contouren van de renbaan
- clubgebouw van Gooische Atletiekclub
- met trafohuisje
- oorlogsmonument (1997)
- kastanjelaantje
- hoofdkantoor Nike

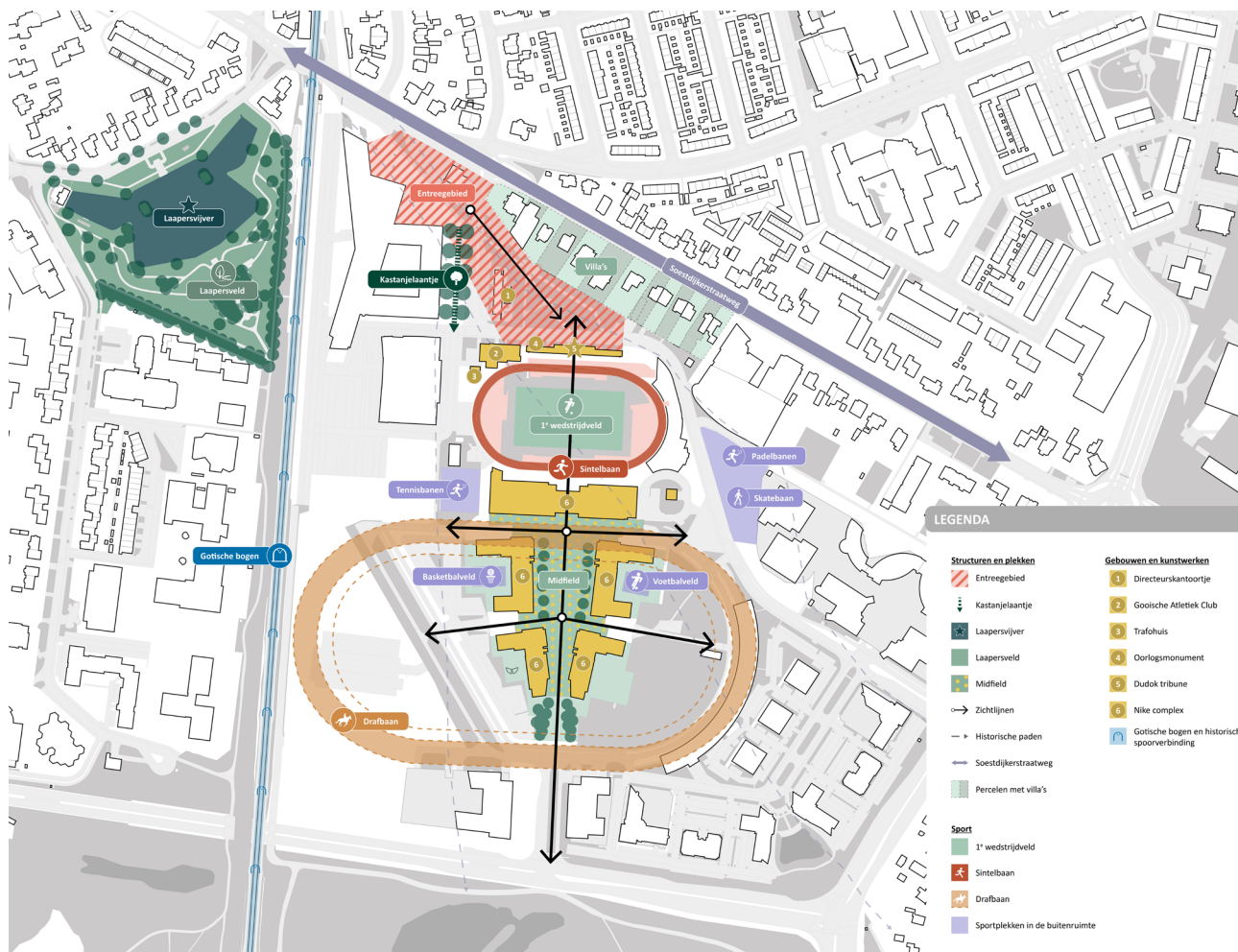
Top-5 adviezen cultuurhistorische verkenning:

- *symmetrie assen in het gebied naleven en aandacht voor symmetrie in gevel(delen)*
- *aandacht voor vormgeving vijfde gevel*
- *aandacht voor de plint en de overgang gebouw naar openbare ruimte*
- *monumentale panden excelleren, aanloop Dudok tribune heeft open zicht*
- *kleur- en materiaalgebruik herkenbaar voor Sportpark en passend in Hilversum*

Destillaat adviezen CHV:

- Zorg dat de tribune van Dudok het monumentale hoogtepunt in het gebied blijft en versterk dit door de entree vanaf de Soestdijkerstraatweg weer terug te brengen;
- sluit aan en bouw voort op de symmetrische opzet van het sportpark (sporthart) en het Europese hoofdkantoor van Nike;
- houd rekening met en versterk de noord-zuid-as bij nieuwbouw en invulling van de openbare ruimte.
- Zorg voor een leidende functie van een weg en voor oriëntatie, ook onderweg, op gebouwen en plekken, in het gebied;
- vermijd dichte gevels op ooghoogte;
- zorg voor een relatie met de straat door een duidelijke entreepartij aan de openbare weg voor de bezoeker;
- behoud de cultuurhistorische waarden van het sporthart; laat het sporthart het hoofdmoment blijven van het terrein;

- sluit voor de nieuwbouw aan bij - en haal inspiratie uit - de cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en objecten uit het sporthart (bestaand, reeds verdwenen, of alleen ontworpen), door gebruik te maken van de volgende opties:
  - het gebruik van een symmetrische opbouw.
  - aandacht voor de vijfde gevel, het dak, door een zorgvuldige overgang van gevel naar dak.
  - maak gebruik van bakstenen basementen of plinten.
  - pas historische kleuren toe (bijvoorbeeld van tribune van Dudok (groen, oranje en geel).
  - het geven van een verticale geleiding.
  - gebruik van houten opbouw (tribune) of glazen gevels met ramen met een staande diagonaal boven bakstenen plint.
  - gebruik van glazen gevels van expo-paviljoen als inspiratie voor o.a. de te bouwen sporthal.
  - gebruik van historische verwijzingen voor het ontwerp van de openbare ruimte.
  - haal inspiratie uit het binnenterrein van het kantorencomplex van Nike en het eerste wedstrijdveld voor aanleg binnenterreinen (o.a. omkaderde grasmat en 'binnentreden' van natuurgebied door aanplant van zelfde soorten bomen).
  - zorg dat binnenterreinen toegankelijk zijn (tuinwijkprincipe van binnenterreinen en poorten) en maak in ontwerp duidelijk dat je er te gast bent.
- houd de renbaan zichtbaar (uitdaging met verdwijnen groot deel contour);
- houd rekening met historische verbindingen en ontsluitingswegen bij inrichting terrein, zoals de ontsluitingsweg richting tribune en het kastanjelaantje;
- besteed aandacht aan de nationale en internationale betekenis van de plek.

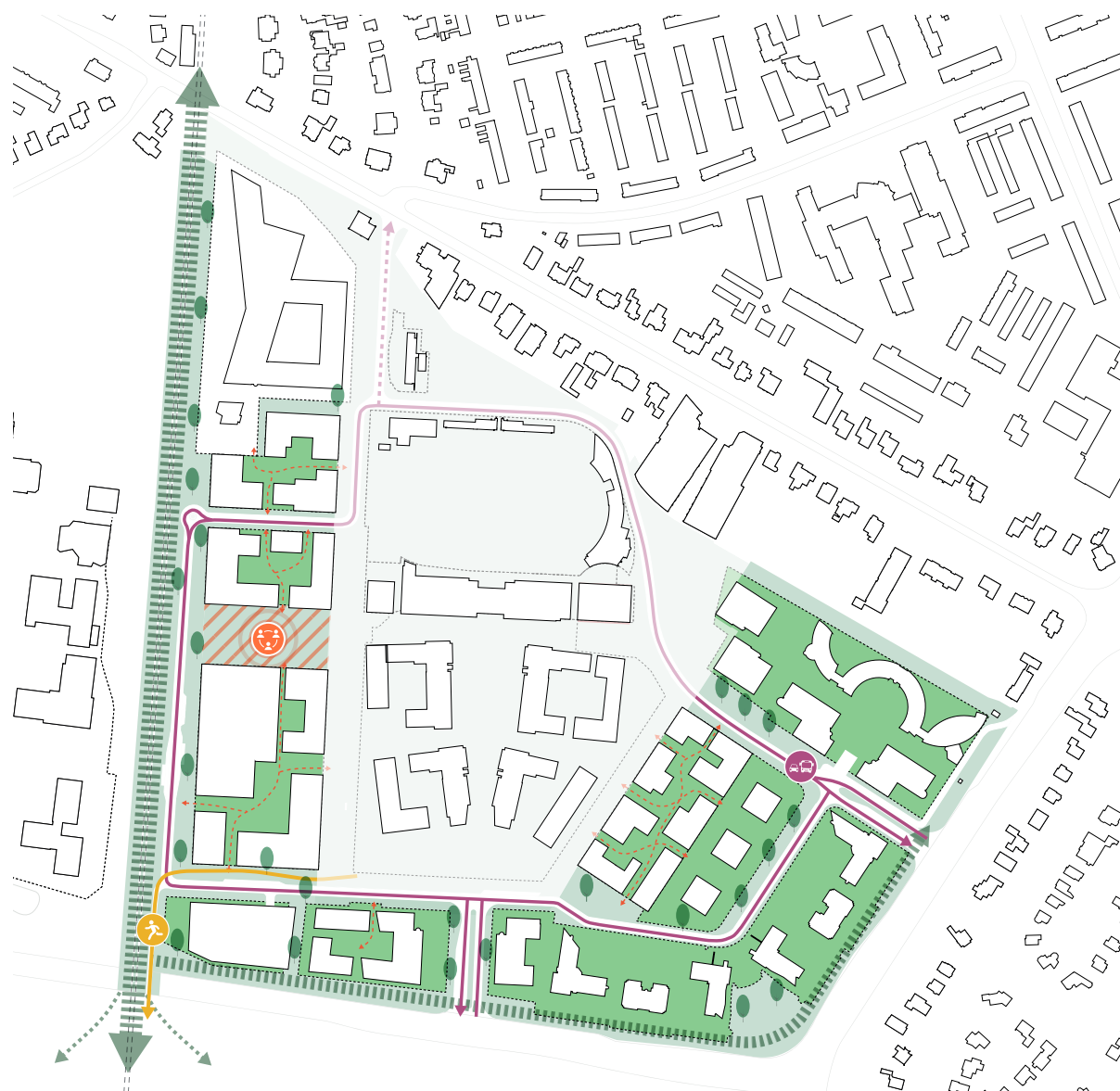

BIJLAGE 2: KAARTEN SPORTHART EN BAND

LEGENDA

Sporthart	Ontmoetings- en verblijfsplekken
Gele hoofdroute voor fietsers en voetgangers	Sterke bebouwingswanden
Sport- en beweegroute	Historisch park
Sport- en spelaanleidingen op de route	Zichtlijn op de Dudok Tribune
Skateplein	Oost-westas
Sport- en beweegvoorziening	

LEGENDA

- Ecologische verbinding
- Hoofdontsluitingsweg
- Groen ingericht buurtplein
- Openbaar toegankelijke buitenruimtes
- Dwaalmilieu
- Verbinding richting Laapersheide

BIJLAGE 3: BEGRIPPENLIJST WELSTANDSNOTA

Ter referentie voor begrippen in de objectcriteria wordt hier een begrippenlijst uit de welstandsnota weergegeven.

B. Begrippenlijst

1. Aanbouw

grondgebonden ondergeschikte toevoeging van één bouwlaag

2. Aangekapt

met kap bevestigd aan dakvlak

3. Accent

een onderdeel in de architectuur dat de aandacht op zich vestigt en daardoor de nadruk legt op een bepaald deel van het gebouw

4. Achterkant

het achtererf, de achtergevel en het dakvlak aan de achterzijde van een gebouw en ten tweede het zijerf, de zijgevel en het dakvlak aan de zijkant van een gebouw voor zover die zijde (zijdelings) niet gekeerd is naar openbaar toegankelijk gebied

5. Afdak

dak dat is aangebracht tegen een muur of gebouw om tegen neerslag te beschermen

6. Authentiek

overeenstemmend met het oorspronkelijke, origineel, eigen kenmerken dragend, oorspronkelijk

7. Band

horizontale versiering in de gevel in afwijkend materiaal, meestal natuursteen of baksteen

8. Bedrijfsbebouwing

gebouwen ten behoeve van bedrijven zoals hallen, werkplaatsen en loodsen; hebben meestal een utilitair karakter

9. Beschermd dorps- of stadsgezicht

gebied dat vanwege de ruimtelijke of cultuurhistorische waarde is aangewezen tot beschermd gebied krachtens de Omgevingswet

10. Beschot

afwerking van een wand met planken, schroten of rabatdelen

11. Omgevingsplan

omgevingsplan als bedoeld in artikel 2.4 van de Omgevingswet

12. Bijgebouw

ondergeschikt gebouw dat bij een hoofdgebouw hoort en los van het hoofdgebouw op het erf of kavel staat; meestal bedoeld als schuur, tuinhuis of garage

13. Bijzondere functie

het gebouw wijkt naar gebruik, grootte, positie of vorm af van de meest voorkomende bebouwingstypen in de omgeving

14. Blinde muur of gevel

muur of gevel zonder raam, deur of andere opening

15. Borstwering

lage dichte muur tot borsthoogte

16. Boeiboord

opstaande kant van een dakgoot of dakrand, meestal uitgevoerd in hout of plaatmateriaal

17. Boerderij

gebouw of gebouwen op een erf met een (oorspronkelijk) agrarische functie en het daarbij horende woonhuis

18. Bouwblok

een aan alle zijden door straten en wegen begrensde groep gebouwen, die een stedenbouwkundige eenheid vormt

19. Bouwlaag

verdieping van een gebouw, door vloeren of balklagen begrensd

20. Bovenbouw

het bovendeel van een gebouw; heeft meestal betrekking op de schuine kap van een huis met de daarbij behorende kopgevels

21. Buitengebied

buiten de bebouwde kom gelegen gebied, ook wel landelijk gebied genoemd

22. Bungalow

meestal vrijstaande woning waarvan alle vertrekken op de begane grond zijn gesitueerd

23. Buurtschap

verzameling woningen of boerderijen buiten de bebouwde kom

24. Carport

afdak om de auto onder te stallen, meestal bij een woning

25. Dak

afdekking van een gebouw, vlak of hellend, waarop dakbedekking is aangebracht

26. Dakhelling

de hoek van het dak ten opzichte van een horizontaal vlak

27. Dakkapel

uitbouw op een hellend dakvlak

28. Dakopbouw

een toevoeging aan de bouwmassa door het verhogen van de nok van het dak, die het silhouet van het oorspronkelijke dak verandert

29. Dakraam

raam in een hellend dak

30. Deelplan

een stedenbouwkundig plan, waarin een stuk van een wijk of stad gedetailleerd is uitgewerkt

31. Detail

ontmoeting van verschillende bouwdelen zoals gevel en dak of gevel en raam

32. Detaillering

uitwerking, weergave van de verschillende onderdelen of aansluitingen

33. Drager en invulling

de drager is de constructie van een gebouw, waaraan de invulling is toegevoegd om te beschermen tegen weer en wind (heeft vooral betrekking op gebouwen uit de jaren vijftig en zestig, waarbij het verschil tussen drager en invulling werd gebruikt om de woning in een groot gebouw of rij huizen te onderscheiden)

34. Ensemble

architectonisch en stedenbouwkundig compositorisch geheel van meerdere panden

35. Erf

het perceel exclusief hoofdgebouwen, waarbij voor kleine bouwwerken onderscheid te maken is tussen erven aan een voorkant en aan een achterkant

36. Erker

ondergeschikte toevoeging van ten hoogste één bouwlaag aan de gevel van een gebouw, meestal uitgevoerd in hout en glas

37. Flat

groot kantoor- of woongebouw met meerdere verdiepingen

38. Galerij

gang aan de buitenkant van een (flat)gebouw die toegang verschaft tot de afzonderlijke woningen

39. Geleding

verticale of horizontale indeling van de gevel door middel van inspringingen

40. Gepotdekseld

gedeeltelijk over elkaar gespijkerde planken om inwatering tegen te gaan

41. Gevel

buitenmuur van een gebouw (afhankelijk van de plaats de voor-, zij- of achtergevel)

42. Gootklos

in de muur bevestigd stuk balk ter ondersteuning van een goot

43. Groengebied

gebied met veel beplanting zoals parken, plantsoenen, sportterreinen en natuurgebieden

44. Hoofdgebouw

een gebouw, dat op een bouwperceel door zijn constructie of afmetingen als belangrijkste bouwwerk valt aan te merken

45. Hoogbouw

gebouwen van meer dan vier lagen

46. Individueel gebouw

zelfstandig, op zichzelf staand gebouw

47. Industriebebouwing

gebouwen met een industriële bestemming

48. Industriegebied

gebied bestemd voor vestiging van industriebebouwing

49. Installatie

technisch toestel of set van toestellen dat tot doel heeft om de bruikbaarheid, duurzaamheid, comfort en/of veiligheid van een gebouw te bevorderen. Bijvoorbeeld: een warmtepomp, een antenneinstallatie, een airco, een veiligheidssysteem, etc.

50. Kavel

grondstuk, kadastrale eenheid

51. Kern

centrum van een dorp of stad

52. Klossen

uit de muur stekende houten of gemetselde blokjes ter ondersteuning van uitstekende onderdelen van een gebouw zoals dakgoten

53. Kop

in het algemeen gebruikt om de smalle kant van een rechthoekige vorm aan te duiden, bijvoorbeeld bij een gebouw

54. Laag

zie bouwlaag

55. Laagbouw

gebouwen van één of twee lagen

56. Lak

substantie die wordt gebruikt om te beschermen tegen inwerkingen van buiten, afwerklaag van schilderwerk

57. Landelijk gebied

zie buitengebied

58. Latei

draagbalk boven gevelopening

59. Lessenaarsdak

dak met één hellend, niet onderbroken, dakvlak

60. Lichtkoepel

raamconstructie in een plat dak, in de vorm van een koepel

61. Lijst

een al dan niet versierde en geprofileerde rand als bekroning van de bovenzijde van een gevel

62. Lineair

rechtlijnig, langgerekt

63. Lint

langgerekte weg met daarlangs overwegend vrijstaande bebouwing in een gegroeide structuur met variërende dichtheden. Linten komen voor in de polders, langs dijken en in de dorpen (oude invalswegen).

64. Luifel

een plat uitgebouwd afdak, vaak boven een deur

65. Maaiveld

bovenzijde van het terrein dat een bouwwerk omgeeft, de grens tussen grond en lucht

66. Mansardekap

dakvorm waarbij het onderste deel van het dak steiler is dan het bovenste deel waardoor een geknikte vorm ontstaat

67. Markant

een individueel gebouw of ensemble van gebouwen dat door zijn architectuur opvalt

68. Massa

volume van een gebouw of bouwdeel

69. Metselverband

het zichtbare patroon van metselwerk

70. Middelhoogbouw

gebouwen van drie of vier lagen

71. Middenstijl

verticaal deel in het midden van een deur- of raamkozijn

72. Monument

aangewezen onroerend goed als bedoeld in de wet

73. Negge

het vlak of de maat tussen de buitenkant van de gevel en het kozijn

74. Nok

horizontale snijlijn van twee dakvlakken, de hoogste lijn van het dak

75. Onderbouw

het onderdeel van een gebouw; heeft meestal betrekking op de begane grond van een huis met een zadeldak

76. Ondergeschikt

voert niet de boventoon

77. Ontsluiting

de toegang tot een terrein of een gebouw

78. Oriëntatie

de richting van een gebouw

79. Oorspronkelijk

origineel, aanvankelijke vorm, authentiek

80. Orthogonaal

rechthoekig

81. Overstek

bouwdeel dat vooruitsteekt ten opzichte van het eronder gelegen deel

82. Paneel

rechthoekig vlak, geplaatst in een omlijsting

83. Peil

voor gebouwen waarvan de toegang onmiddellijk aan de weg grenst: de hoogte van de weg ter plaatse van de hoofdtoegang.
in andere gevallen: de gemiddelde hoogte van het aansluitende afgewerkte maaiveld.

84. Plaatmateriaal

bouwmateriaal dat in plaatvorm geleverd wordt, zoals hout (triplex en multiplex), kunststof (onder andere trespa) of staal (vlak of met profiel)

85. Planmatige bebouwing

groep gebouwen herkenbaar uitgevoerd volgens een vooraf opgesteld plan

86. Plint

een duidelijk te onderscheiden horizontale lijn aan de onderzijde van een gebouw

87. Portiek

gemeenschappelijk trappenhuis

88. Pyramidedak

dak bestaande uit vier gelijk hellende vlakken die elkaar bovenaan in een punt ontmoeten

89. Renovatie

vernieuwing van een gebouw

90. Rijtjeshuis

huis als onderdeel van een reeks aaneen gebouwde, gelijkende woningen

91. Ritmiek

regelmatige herhaling

92. Rollaag

horizontale rij stenen boven een gevelopening of aan de bovenzijde van een gemetselde wand

93. Rooilijn

lijn die de grens aangeeft waarbinnen gebouwd mag worden

94. Sanering

herinrichting door middel van sloop en vervangende nieuwbouw

95. Schilddak

dak met vier hellende vlakken waarvan twee grote en twee kleine vlakken

96. Schuur

bijgebouw ten behoeve van opslag

97. Situering

de plaats van een bouwwerk in zijn omgeving

98. Stads- en dorpsvernieuwing

maatregelen voor de verbetering of vervanging van bebouwing en de openbare ruimte daaromheen

99. Stijl

architectuur of vormgeving uit een bepaalde periode of een bepaalde stroming

100. Textuur

de voelbare structuur van een materiaal (bij metselwerk dus de oneffenheden van de steen en het voegwerk)

101. Voorgevellijn

denkbeeldige lijn die strak loopt langs de voorgevel van een bouwwerk

102. Voorkant

het voorerf, de voorgevel en het dakvlak aan de voorzijde van een gebouw en ten tweede het zijerf, de zijgevel en het dakvlak aan de zijkant van een gebouw voor zover die zijde (zijdelings) gekeerd is naar openbaar toegankelijk gebied

103. Windveer

plank aan weerskanten van een pannendak, bevestigd langs de buitenste rij pannen

104. Wolfseind

meestal een zadeldak waarvan één of beide dakschilden op de kop een afgeknot dakschild heeft

105. Zadeldak

dak met twee tegenoverliggende dakvlakken die bij de nok samenkomen

106. Zichtlijn

punt in de ruimte waarvan men zonder belemmering zicht heeft op een stedenbouwkundig accent

107. Zijgevellijn

denkbeeldige lijn die strak loopt langs de zijgevel van een bouwwerk

BIJLAGE 4: ALGEMENE CRITERIA WELSTANDSNOTA

Voor dit BKP worden de volgende algemene criteria uit de welstandsnota overgenomen:

3.5. Algemene criteria

De algemene welstandscriteria richten zich op de zeggingskracht en het vakmanschap van het architectonisch ontwerp en zijn terug te voeren op vrij universele kwaliteitsprincipes.

3.5.1. *Relatie tussen vorm, gebruik en constructie*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat de verschijningsvorm een relatie heeft met het gebruik ervan en de wijze waarop het gemaakt is, terwijl de vormgeving daarnaast ook zijn eigen samenhang en logica heeft.

3.5.2. *Relatie tussen bouwwerk en omgeving*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat het een positieve bijdrage levert aan de kwaliteit van de openbare (stedelijke of landschappelijke) ruimte. Daarbij worden hogere eisen gesteld naarmate de openbare betekenis van het bouwwerk of van de omgeving groter is.

3.5.3. *Betekenenissen van vormen in sociaal-culturele context*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat verwijzingen en associaties zorgvuldig worden gebruikt en uitgewerkt, zodat er concepten en vormen ontstaan die bruikbaar zijn in de bestaande maatschappelijke realiteit.

3.5.4. *Evenwicht tussen helderheid en complexiteit*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat er structuur is aangebracht in het beeld, zonder dat de aantrekkingskracht door simpelheid verloren gaat.

3.5.5. *Schaal en maatverhoudingen*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat het een samenhangend stelsel van maatverhoudingen heeft dat beheerst wordt toegepast in ruimtes, volumes en vlakverdelingen.

3.5.6. *Materiaal, textuur, kleur en licht*

Van een bouwwerk dat voldoet aan redelijke eisen van welstand mag worden verwacht dat materiaal, textuur, kleur en licht het karakter van het bouwwerk zelf ondersteunen en de ruimtelijke samenhang met de omgeving of de te verwachten ontwikkeling daarvan duidelijk maken.

BIJLAGE 5: WELSTANDSNOTA CULTUREEL ERFGOED

Voor dit BKP worden de volgende criteria betreft cultureel erfgoed uit de welstandsnota overgenomen:

Hilversum heeft een aanzienlijke hoeveelheid cultureel erfgoed, waaronder historische panden in de villagebieden en bijzondere objecten zoals kerken. Naast monumenten aangewezen door het Rijk zijn er gemeentelijke monumenten en waardevolle panden. Met name in de gevallen dat er twijfel ontstaat over de toepasbaarheid van de criteria voor gebieden of objecten dienen de onderstaande toelichting en overwegingen als kader voor de welstandstoets. Daarbij zal, anders dan bij de monumententoets, worden gekeken naar de verschijningsvorm in relatie tot het monument en zijn omgeving. De inpassing van bouwplannen aan en binnen de invloedssfeer van cultureel erfgoed is altijd maatwerk, waarbij de oorspronkelijke karakteristieken van het object of ensemble de basis zijn.

6.1. Waarde

Van belang voor cultureel erfgoed is allereerst de waarde van het object op zich. Elk pand of bouwwerk heeft een eigen architectuur en daarmee wat betreft de vormgeving een eigen logica. Daarnaast is er veelal sprake van ensemblewaarde, die voor villa's een andere logica heeft dan voor bijvoorbeeld volkswoningbouw in een tuinvijk. Op de gebieds- en objectgerichte criteria stelt de gemeente daarom aanvullende eisen aan plannen voor en binnen de invloedssfeer van monumenten en karakteristieke panden. Dit is om recht te doen aan de bijzondere waarde van objecten en gebieden.

De gemeente wenst de ontwikkeling in beginsel te beperken tot het versterken of herstellen van historisch wenselijke eigenschappen dan wel het faciliteren van nieuw gebruik met als doel het behoud van de panden. Aanpassingen betreffen in de regel kleine wijzigingen, die het aanzien van de gebouwen niet schaden zoals bescheiden dakkapellen aan de achterzijde of bijgebouwen uit het zicht vanuit de openbare ruimte. Meer ingrijpende wijzigingen zijn uitzonderingen, die in de regel zorgvuldig en terughoudend in het bestaande beeld moeten worden ingepast.

De gemeente zet in op behoud danwel versterking van het cultuurhistorisch karakter van de gebouwen, waarbij herbestemming en hergebruik ook aan de orde kunnen zijn. Voor kleine wijzigingen is een gelijke architectuur uitgangspunt, terwijl voor grotere wijzigingen een meer eigentijdse architectuur eveneens passend kan zijn.

6.2. Uitgangspunten

Hilversum combineert een veranderlijk karakter met de wens monumenten en beeldbepalende bouwwerken te behouden. De gemeente zet in op behoud dan wel versterking van het cultuurhistorisch karakter van de gebouwen, waarbij voor kleine wijzigingen een gelijke architectuur uitgangspunt is en voor grotere wijzigingen een meer eigentijdse architectuur ook passend kan zijn. Bij de beoordeling van kleinere wijzigingen zal de commissie onder meer de inpassing daarvan in de ordening op het erfen het karakter van het pand bezien waarbij onder meer aandacht zal worden geschonken aan de architectonische uitwerking met inbegrip van materiaal- en kleurgebruik.

Bij de beoordeling van eventuele grotere wijzigingen zal de commissie met name aandacht schenken aan een grote mate van terughoudendheid met een nadruk op de plaatsing ten opzichte van enerzijds de openbare ruimte met inbegrip van het landschap en anderzijds het object of ensemble op zich, en aan een terughoudende vormgeving met inbegrip van materiaal- en kleurgebruik. Omdat cultureel erfgoed vraagt om een specifieke benadering zal bij de beoordeling eveneens kunnen worden teruggerepen op het vakmanschap van de ontwerper zoals bedoeld en beschreven in de algemene criteria.

Bij aanpassingen aan cultureel erfgoed gelden de volgende algemene uitgangspunten:

1. wijzigingen spelen in beginsel een ondergeschikte rol in het aanzien van het objecten zijn in stijl, maat, schaal en detaillering zorgvuldig afgestemd op (cultuurhistorische delen van) het object
2. bij aanpassingen blijft de hoofdvorm van het gebouw duidelijk herkenbaar
3. het zicht op het monumenten of beeldbepalend panden vrij laten

Binnen de invloedssfeer van cultureel erfgoed geldt daarnaast, dat een bouwplan geen afbreuk mag doen aan de historische waarden. Dit wordt gewogen aan de hand van de volgende criteria:

1. het plan voegt zich in zijn omgeving en respecteert de historische context zoveel als mogelijk
2. het cultureel erfgoed niet visueel of fysiek afsluiten van zijn omgeving
3. het plan doet geen afbreuk aan de omgeving door onzorgvuldige detaillering, armoedig materiaalgebruik of contrasterende kleuren
4. het plan respecteert de visuele waarden zoals genoemd in de redengevende beschrijving van een monument

---

COLOFON

BEELDKWALITEITSPLAN Sportpark

Opdrachtgever

Gemeente Hilversum

Projectteam

VenhoevenCS architecture+urbanism

Ton Venhoeven

Caspar Lysen

Rebecca Smink

Willem Koning

Gemeente Hilversum

David Bout

Djacco van den Bosch

Marijn Burger

In samenwerking met

DS landschapsarchitecten

Maike van Stiphout

Elena Dobretsova

disclaimer

Het Beeldkwaliteitsplan Sportpark is een met zorg samengesteld publiek document; de inhoud mag niet worden gebruikt voor commerciële doeleinden. Mocht er bezwaar zijn tegen het gebruik van referentiebeeldmateriaal, dan kunt u met ons contact opnemen: sportpark@hilversum.nl

Gemeente Hilversum

Oude Enghweg 23
1201 GM Hilversum
Postbus 9900

